Шэнэ жэлээр амаршалнабди!

Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ,
БУРЯАДАЙ АССРэй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

...эстэмнай 1921 оной ...брнин 21-һээ гарана. | № 1 (18324). | 1990 оной январиин 1, понедельник | Сэн 3 мүн.

Р. АБИДУЕВ.

СОВЕТ АРАДТА

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшэ М. С. ГОРБАЧЕВОЙ Шэнэ жэлэй хандалга

...ндэтэ нүхэдүүд!

...89 оной һүүлшын ми...нууд үнгэржэ, тэ...эй хамта бүхэли ар...кэл түүхэдэ орохонь. ...уун жэлэй һүүлшын ...н жэлдэ—90-ээд ...ута орохомнай.

...мэ үедэ бидэнтэй ...юн бүхы юумые шэ...боложо үзэлэг, ерээ...ээшэ этигэл найдал...ар харадаг гээшэб...рхэтэнби гэжэ мэ...г ба бододог хүн бү...өрынгөө хуби заяае ...оронойнгоо хуби ...һаа илгадаггүй. Би... ба бидэнэй дүтын ...дтэ баяртай гү, али ...ртай ямаршье саг ...эг, теэд хүн бүхэн ...орон дотор боложо ...юумые өөрынгөө ...эрэ хүлеэн абадаг.

...юй ажабайдалда...о жэл—1985 оной ...дэ эхилэгдэһэн хү...шэнэдхэлгын эгээл хүндэ жэл хойном...өө гэхэ байнаб. ...тэрэ хүшэр хүндэ ...5 гэбэл, бидэ хү...үндэ асуудалнууд...э ушараабди. Эко...ска реформо ехэ ...өр, бэлэн бэшээр ...лэгдэнэ, эд хэрэг...эй дэлгүүр дээрэ...дал муудаа. Оло... хабаадалгатай за...юнуудые, тэрээн...ламжалан арадай ...да үзэгдэһэн хү...ндэ хазагайралта... бидэ түрүүшын...өөбди. Гурим, жу...ангалтагүй. Наци...оорондын харил...дай һүжэрһэн бай...дэнэй һанаае бүхэ... соо зобоогоо.

...жэ байгаа жэл ...үндэ хүшэр хүндэ ...5 гэбэл, бидэ шэ...бусын ба ехэ хэм... зорилгонуудые ...жэ эхилээ гээшэб...ин энээнэй тулада арандаа айхабтар эдьхэл бодолой, хаанай ба хара хү...аха зэргэтэй бо...

1989 оной хэды хүндэ байгаашье гунигай мэдэрэл... тэрэниие үдэшэ...эбди. Энэмнай би...эдэндэ хэрэгтэй элмэрнин жэл бо...омнай оршон бай...аллаа, хубилган ...гдэжэ, шэнэ зам...а гээшэ.

...өөшэ жэлдэ олон ...э һураабди. Олон ...шэнээр бодожо ...ёдондо жэлэйхи...улхада, мүнөөдэр ...умые ондоогоор үзэдэг болообди. ...зорилгоёо бүри ...ойлгонобди. Энэр...кэтэй, демократи...элһэн социализм, ...өөтэй ба социаль... зүб байдалтай ...э байгуулха зо...рдаа табинабди.

Үнгэрһэн жэлдэ айхабтар ехэ удха шанартай үйлэ хэрэгүүд болоһон байна. Тэдэнэй хойшолонгууд дүүрэн хэмжээгээр үшөө элирүүлэгдээ-

гүй. 1989 он хадаа совет түүхын хэдэн арбаад жэлэй туршадахи түрүүшын, үнэхөөрөө сүлөөтэ һунгалтануудай жэл; Арадай депутадуудай нэгэдэхи ба хоёрдохи съезднүүдэй жэл; парламентска дүй дүршэл шудалалгын, арадай демократическа болбосорол эрид дээшэлүүлгын жэл болоо. Хуулиин шухала актнууд баталан абтаад, ерээдүйн аша туһада хэрэглэгдэнэ. Манай обществын гол үндэһэ һуурние хубилган шэнэдхэлгэдэ хабаатай хуулиин проектнүүд зохёогдоод, бүгэдэ арадай зүбшэн хэлсэлгэдэ табигдаа.

1989 он хадаа орон соохи социально-экономическа шахардуу байдалые һуларуулха талаар ашаг үрэтэй хэмжээнүүдые эршэмтэйгээр бэдэрэлгын жэл болоо. Эд хэрэглэгшэдэй дэлгүүр дээрэхи байдалые һайжаруулгада, ороной арадай ажахые гуримшуулан һайжаруулгада, бүри ашаг үрэтэй, тааруу зохид, хүнэй аша туһые хараһан экономикодо шэлжэн оролгодо шэглүүлэгдэһэн правительствын программые Арадай депутадуудай хоёрдохи съезд баталаа һэн.

Үшөө нэгэ зүйл тухай хэлэхэмни. 1989 он орео түбэгтэй хэрэгүүдээр, политическэ шунал абьяасаар илгараа гээшэ ааб даа. Тиин обществодо хөөрэлдэхэ, нэгэ нэгэеэ ойлголсохо, элдэб хараа бодолнуудые хүндэлхэ, али али талада тааруу шиидхэбэринүүдые бэдэрхэ шухала гэһэн мэдэрэл дээшэлээ. СССР-эй Арадай депутадуудай һая боложо дүүрэһэн хоёрдохи съезд орон дотор эхилһэн бүтэмжэтэй хөөрэлдөөнэй нэгэ үзэгдэл гэжэ тоолоноб.

Нэгэ үгөөр хэлэхэдэ, үнгэрһэн жэлдэ сохом гараса үгэхэ үрэһэн тариг-даа. Манай хүрьһэндэ тэрэ бэлэн бэшээр ургаха, тэрэнэй хойноһоо саг үргэлжэ харууһалха хэрэгтэй. Харин амидаржа, үндэһэжөө һаа, бүхы орондо ба хүн бүхэндэ баян үрэ үгэхэ байха.

Ерээдүй тээшэ бидэ этигэл найдалтайгаар хараха аргатайбди. Манай замда хэды ехэ бэрхэшээлнүүдэй ушаржа, үсэд нэтэрүү хүсэлэл оролдолгонуудые элсүүлхэ хэрэгтэй болоошье һаань, манай орон эдэ бэрхэшээлнүүдые дабажа шадаха. Оромнай найдамтай хүгжэлтынгөө замда гаража шадаха, гараха зэргэтэй.

Үнгэржэ байгаа жэл уласхоорондын оршомдохи ехэ хубилалтануудай жэл болоо. Политическэ шэнэ бодомжын үрэ дүнгүүд үзэгдэжэ эхилээ. 1988 ондо олон хүнүүд ниитэ Европын байшан байгуулха бодолые дэгэд хооһон һанамжа гэжэ хүлеэн абадаг байгаа. Мүнөө жэлэй дүүрэхэеэ байхада энээн тухай бодото дээрээ бэелүүлэгдэмээр хараа зорилго тухай хэлэнэ. Дайнай һүүлээрхи түби дэлхэйн һалгаагдаһан байдал үнгэрэн ошоно.

Үнгэрһэн жэл «хүйтэн дайнай» түгэсэлгын жэл болоо. Ерээд онууд хүгжэлтын түүхэдэхи эгээл үрэ түгэс онууд болохоор кайдуулна. Харин энэ арга боломжые хэрэглэхын тула, манай орон соохи дол адли, бүхы дэлхэй дээрэ һаналаа нэгэдэхэ, харилсаа холбоо бэелүүлхэ, эбтэй байха хэрэгтэй.

Революционно шэнэдхэлгын үйлэ хэрэгүүд Зүүн Европоор болоно. Берлиндэ ба Софида Прагада болон Бухарестдэ болоһон уршагта үйлэ хэрэгүүд хадаа социализмые демократитай холбохо шухала гэһэн бодомжые шэнэ ехэ хүсэтэйгөөр дахин батадхаа. Энэ замаар амжалтануудые түйлахыень манай ханинарта хүсэнэбди.

Гарахаяа байгаа жэлдэ бүхы арадуудта эгээл һайн һайхан хүсэлэнгүүдые манай арадай үмэнэһөө дамжуулхые, эрхэ сүлөөгэй ба дэбжэлтын замаар тэдэнэртэй хамта дабшахааб арзнай бэ... ...гэжэ хэлэхые зүб...

Социализмые революционно ёһоор шэнэдхэхэ талаар бодото ябуулгануудай ба ехэ этигэл найдалай жэл—1990 оной босоһо алхахаяа байнабди. Шэнэ жэлдэ манай революционно хүдэлмэриие эрид батаар ябуулга, хубилган шэнэдхэлгын түлөө тэмсэдэг бүхы хүсэнүүдые нэгэдүүлхэ болонобди. Ухаатай сэсэн, һайн һайхан һанаатай, тэсэбэритэй байха гээшэ ехэ хэрэгтэй. Хүн бүхэндэ нимэ һайхан шэнжэнүүд бии гэжэ этигэнэб.

Үнэхөөрөө шухаг арга боломжонууд: оюун ухаанай ба ажалай баян арга боломжонууд, байгаалиин айхабтар ехэ баялигууд манда бии. Тэдэниие хэрэглэн, 1990 ондо бидэ байдалаа һайн тээшэнь хубилгажа шадахабди, хубилгаха зэргэтэйбди. Харин энээнэй тулада барандаа һайнаар, һэшхэлээрээ хүдэлхэ ёһотойбди.

Хүндэтэ нүхэдүүд, Таанадта хандаха зуураа, Советскэ Союзда ажаһуудаг бүхы үндэһэ яһатанай олон миллион хүнүүд,—эхэнэрнүүд, эрэшүүл болон үхибүүд, элдэб мэргэжэлнүүдэй түлөөлэгшэд Кремлиин курантнуудай лохёос хүлеэжэ, телевизорнүүдэй дэргэдэ суглараад байна гэжэ һанаандаа бодоноб. Тэдэнэй хүн бүхэниинь өөрын эрилтэ хэрэглэмжэнүүдтэй, шуналтай, түсэбүүд болон этигэл найдалтай.

Шэнэ жэлэй гарахаяа байхада, үгэеэ ойлголсолгын ба нэгэдэлгын туг доро тэрэ үнгэрһэй гэжэ эгээл ехээр хүсэхэ байнаб. Манай обществодо, бидэ бүгэдэндэ эдэ бүгэдэл хэрэгтэй бшуу.

Шэнэ жэлээр, нютаг оронойимнай хүнүүд!

Таанадта зол жаргал, амгалан тайбан, ажана тэниглэн байдал хүсэнэб!

Б. ЖАНЧИПОВ

САГАЙ СЭСЭН ХҮРДЭДЭЛ...

Сансар агуу галаб соо
Сагай сэсэн хүрдэдэл,
Голоо тойрон эрьенэл
Газар түбиин бүмбэрсэг.
Түхэреэн жэлдээ сүлөөгүй
Тойроод нараяа гороолдог,
Гал, уһан, агаартай
Газарай мүнхэ эрьесэ —
Халуун, хүйтэн, һэрюунэй
Хаһа үеынь бүлүүрдээд,
Түбиин уларил тааруулдаг
Түхэреэн үүтань болоптой.
Хабар-намар, үбэл-зун
Хабирсалдангүй үнгэрдэг,
Эшэгы зузаан байгаалимнай
Эхэдэл манаа энхэрдэг.
Эгээ мүнөө удаан һүни.
Элдин дайдам һажаал үни.
Гэрэлтэй мүшэдэй ялбаан
соо
Гэрдэжэ нойртоо үзэнэ хап,
Эрьесэтэ сагаа, шэлдэг
хаһаяа:
Эдеэшэг намараа — үдэшэ
гээд,
Эбхэрээ зунаа —
үдэр гээд,
Элдэр хабараа —
үглөө гээд...
Сагай хүмхиин тооһые
Сарюун һалхяар
самнуулаад,
Хуушан зүйлэй шанарые
Хүбшын хүжөөр арюудхаад,
Түхэреэн жэлэй туршада
Түбим нараяа гороолбо.
Түүхын агуу тээрмэдэл
Тоолон сагаа жороолбо.
Шэмэрүүн жабараар
шангарһаар,
Шэнэхэн жэлнэй морилбо.
Сэнхэг амяар бударһаар
Сэнхир дайдым нэмэрибэ.
Шэбэр-Булагай шугыгаар
Шаазгайнууд шахакалдаа —
Уурал манан жабарта
Уурхай урсаа заһаал даа.
Монгол һарын дүрбэн шэнэ
Морин жэлээ хүрылбал,
Сагаан агтын һүлдэ жэл
Сагаа барин үгтүүлхал.
Үдэрэй гэрэл ингэһээр
Удахагүй даа, тэниихэ.
Хапоун наран мэшээһээр
Хабар тээшээ игааха.

ШЭНЭДХЭЛГЫН ШЭНЖЭНҮҮД

Сэлэнгын районой Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоз. ниитын малай үбэлжэлгэдэ эрхимээр бэлдэһэн Үдэнгын һү һаалиин фермын коллектив һүүлэй үедэ эрхим дүнгүүдые түйлэнэ. Тусхайлбал, жэлэй эхинһээ хойшо дурсагдагша фермын һаалишад бүхыдөө 5577 центнер һү үйлэдбэрилжэ, жэлэйнгээ түсэбые 377 центнерээр үлүүлээ. Энэ хугасаа соо тус коллективэй гэгшүүд үнеэн бүриһөө 2789 килограмм һү һааһан байна. Нёдондо энэ үедэ һаалишад үнеэн бүриһөө 2568 килограмм һү һааһан һаа, байгша ондо малайнгаа ашаг шэмые горитойгоор дээшэлүүлээ бшуу.

Н. Гымниновагай хүтэлбэрилдэг эбтэй эетэй энэ коллектив соо ажалай түрүүшүүл олон. Жэшээлбэл, Дмитрий Матушкеев, Доржо Гымнинов гэгшэд үнеэн бүриһөө 3000 килограмм һү һаагаад байна. Тиихэдэ Надмит Мулахметова, Евгения Цыренова, Светлана Тагарова гэгшэд гурбан мянганай хилэ дабаха дүтэлэнхэй. Эдэ үдэрнүүдтэ малай ашаг шэмэ эрид дээшэлнэ. Үнеэдынь мүнөө олоороо тугаллажа, сагаан эдеэнэй «урасхал» улам нэмэжэ захалхань.

Н. НАМСАРАЕВ.

• • •

Дээдэ-Тайлсын совхозой Доодо-Голой фермын коллектив һүүлэй жэлнүүдтэ һайнаар хүдэлжэ, районой һаалишадай дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ шалгаржа, нэгэтэ бэшэ партиин райкомой болон арадай депутадуудай районно Соведэй гүйсэдкомой дамжуулгын Улаан тугта, мүнгэн шангуудта хүртэһэн байна.

Энэ коллективэй нэрэ хүндэдэ зорюулагдажа, Ажалай алдар солын улаан туг оло дахин үргэгдэһэн, түрүү һаалишадайнь нэрэ обогууд «Шэнэ Үдэ» газетын Хүндэлэлэй самбарта бэшэгдэһэн байха юм.

1989 оной декабрь һарын 20-ной байдалаар эндэхи һаалишад жэлэй эхинһээ үнеэн бүриһөө 3015 килограмм һү һаагаад байна. Фермын эрхим һаалишан Мария Ивановна Гарист үнеэн бүриһөө 3558 килограмм һү һаагаа. Гадна түл абаха талаар даабарияа дүүргэжэ шадаа.

Эндэхи дүршэлтэй һаалишад Елена Балдановна Цыбенова, Баярма Гатаповна Цыдендоржиева, Нурзида Давлеевна Хасанова, Сэсэгма Гатаповна Цыдендоржиева гэгшэд мүн лэ урагшатай. Үнеэн бүриһөө гурбан мянган килограммһаа холо үлүү һү һаагаа. Тиигэжэ бүхы фермээрээ республикын гурбан мянгатанай клубай гэшүүд болобо гээшэ.

Һаалишадай түйлаһан амжалтада эндэ тодхогдоһон бүхы оньһон техникые хүдэлгэдэг мастер-хабсаргагша Тогмит Бадмаевич Осоров болон мал адуулагшадай оруулһан хубита ехэ байха. Һаяхан тус совхозой коллектив энэ фермын мастер-хабсаргагша Т. Б. Осоровые һунгуулиин Хориин 170-дахи округһоо Буряадай АССР-эй арадай депутадта кандидадаар дэбжүүлээ.

Эндэхи һаалишад үбэлэй һарануудта үнеэн бүриһөө 1600 килограммһаа бага бэшэ һү һааха уялга абаад бэелүүлжэ байна.

Г. БАДМАЕВ.

• • •

Арбан нэгэн һарын дүнгөөр Түнхэнэй районой зургаан һаалишад үнеэн бүриһөө гурбан мянган килограммһаа үлүү һү һааба. Тодорхойлбол, Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой Намарзаанай һүнэй фермын Л. Б. Халудорова —3511 килограмм, Саяанай совхозой Охор-Шэбэрэй фермын Б. В. Бартаев — 3426 килограмм, Түнхэнэй совхозой Тайтарай фермын В. В. Ларионов —3266 килограмм, Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой Б. Р. Янданов —3224 килограмм, «Восточные Саяны» колхозой Л. А. Закамельская —3170 килограмм, Саяанай совхозой Г. Д. Бандеев 3142 килограмм һү үнеэн бүриһөө һаагаа. Тиихэдэ жэлэй дүнгөөр Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой Л. И. Танхаева, Н. Д. Шобоева, А. С. Ангамаев, «Маяк» колхозой Л. Ж. Зарбаева гэгшэд гурбан мянгатанай тоодо нэмэжэ оробо.

Ш. БАИРОВ.

• • •

ТАРБАГАТАЙН районой Шулуутайн холимол тэжээл үйлэдбэрилдэг заводто ажалша бэрхэ коллективүүд олон юм. Д. Д. Сапуновай хүтэлбэрилдэг звеногойхид бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлжэ, предприяти дотор дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ шалгардаг. Байгша оной туршада 31.057 тонно холимол тэжээл тэдэнэр үйлэдбэрилхэ түсэбтэй һэн. Тиигэжэ жэлэй эхинһээ үрэ бүтээсэтэйгээр хүдэлжэ, энэ даабарияа болзорһоонь урид дүүргэһэн тухайгаа һаяхан мэдүүлбэ. Тэдэнэрэй үйлэдбэрилэн гаргаһан продукциин шанар һайн гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Звеногой үнинэй гэшүүд И. А. Родионов, Г. К. Медведев, Н. И. Сластин, П. С. Иванов гэгшэд бүтээсэ ехэтэй ажалаараа олоной дундаһаа шалгарна.

Д. БАЯСХАЛАНОВ.

• • •

Захааминай совхозой һү һаалиин фермын коллектив һү һааха үнгэрһэн арбан нэгэн һарынгаа түсэбые 100,2 процент бэелүүлһэн байха юм. Иигэжэ тэдэнэр байгша ондо үнгэрһэн жэлэйхидэ орходоо һү абалгаяа аяар 147 центнерээр гэхэ гү, али 2,2 процентээр дээшэлүүлжэ шадаба. Эндэ мүнөөдэрэй байдалаар үнеэн бүриһөө һү һаам 48 килограммаар нэмээгдэһэн байна.

Коллектив доторoo һаалишан хүбүүн Дымбрыл Шагдуров, ажалай ветеран Е. П. Максимова гэгшэд онсо шалгаржа, социалис мүрысөөнэй манлайда дабшана. Дымбрыл Доржиевич декабриин эхеэр үнеэн бүриһөө 3000 килограмм һү абаһан габьяатай. Екатерина Петровна тэрээнһээ хоёр үдэреэр хойно мүн лэ энэ харааада хүрэжэ шадаба. Энэ түрүү малшад өөһэдынгөө арга боломжые тоолоно үзөөд, жэлэй дүүрэтэр үнеэн бүриһөө дунда зэргээр тус ... килограмм һү абахаа лэжэ, бүри эршэмт... дэлнэ.

Фермын үнинэй ... Жаргалма Жаповна ... Ольга Дамдиновна ...ва гэгшэд байгша он... бүриһөө 3000 кило... һаахын түлөө эд... оролдолго гаргаһ...

М. ...

• • •

АЖАХЫН ... гуримаар хүдэлх...рин сэмбын кол...лектив 1989 ондо тэдэ харюусама...тай бүд нэхэжэ, ...моор урмашу... ...эй дипл... ...һан, тэдэн ...түрүү хүдэлм... ...шэд СССР-эй Минист... ...й Соведэй ...шанда хүр... ...айха юм. Үнгэрһэн ж... ...сэб декабриин 25-да д... ...даабариһаа гадуур ... ...лион түхэригэй арадай ... хэрэглэмжын эд бара... ...гэхэ гү, али 75 тонн... ...а зэрэһэн, 72 мянган ... ...бүд нэхэһэн болоно. Ком... ...ай олон хүдэлмэрилэг... ...һалбариин нормоор хар... ...гдаһанһаа үлүү түхеэрэл... ...үүдые үрэ бүтээсэтэйгээр аша ...аһанай, үйлэдбэриие шэнэ зэр... зэбсэгүүдээр зэбсэгжүүлһэн..., ажал хүдэлмэриие һайнаар, зүбөөр эмхидхэһэнэй ашаар нимэ үндэр дүнгүүд түйлагдаа.

• • •

СУДНА БҮТЭЭЛГЫН заводой коллектив жэлэй түсэб... сүм дүүргэхын тула эмхидхэлэй-техническэ хэмжээ ябуулгануудые зохёоһон юм. Тиин эдэ хэмжээнүүдые бэелүүлһэнэй ашаар түсэбһөө гадуур 26 мянган түхэригэй олзо оршо абаһан, товарна продукциин өөрынь үнэ сэн түсэбөөр хараалагдаһанһаа 50 мянган түхэригөөр доошолуулһан байна. Мүн үйлэдбэрилһэн бүхы продукциин 99,9 процент түрүүшын эрилтээр тушаагдана. Хамаг материалнуудые, элшэ хүсэ алмахын түлөө социалис мүрысөө дэлгэрүүлжэ, 64 мянган киловатт-час электрын, 120 гигокалори дулаанай элшэ хүсэ, 4 мянган тонно условно түлишэ алмажа шадаа.

1990 1990 1990

1990 1990 1990

ТУЙЛАҺАНАА АРЬБАДХАХА

КПСС-эй ЦК-гай апрелиин (1985 он) Пленум бүхы партиимнай, тэрэ тоодо манай районно партийна организациин ажабайдалда шэнэ амисхал оруулжа, хубилган шэнэдхэлгэ эхилээ һэн. Энээнэй ашаар районой арадай ажахые хүгжөөлгэ түргэдхэгдэжэ, промышленность, хүдөө ажахы зарим тэды амжалтануудые туйлажа, урагшаа алхам хэгдээ.

Промышленна предприятинууд болон барилгын эмхинүүдэй 50 шахуу процентнь өөрыгөө өөрынгөө олоһон мүнгэн зөөреэр хангаха гуримда оронхой.

Энэ шэнэ гуримда ороһон олонхи колхоз, совхозуудаймнай олзо оршонь баһал ургажа, үйлэдбэриинь хэрэгүүд һайжараа. «Победа», «Коммунизм» колхозууд, «Юбилейный», «Комсомольский», «Улаан туяа», Яруунын, Исэнгын совхозууд ажал хэрэгүүдээ һайжаруулха талаар һайшаалтай алхамуудые хэнэ. Энэ табан жэлэй хугасаа соо манай ажахынууд хүдөө ажахын продукци үйлэдбэрилхэ, тэрэниие гүрэндэ тушаахa талаар түсэбүүдээ дүүргэһэн байха юм. Жэшээнь, һү худалдаха захил 108, мяха—107, нооһо—107 процент бэелүүлэгдээ. Энэмнай үнгэрэгшэ табан жэлэй энэ үеынхидэ орходоо, холо үлүү болоно. Тиихэдэ мяханай комбинадта эльгээгдэһэн адууһа малай шэгнүүршье нэмээ, үнеэн бүриһөө һү һаалгашье ургаа. Гурбан мянгатанай клубта ороһон һаалишаднай олон болоо.

Эдэ бүгэдэ манай хонишод, малшад, һаалишад болон адуушадай даажа абаһан хүдэлмэридөө харюусалгатайгаар хандажа, бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллаһанай ашаар туйлагдаа гэхэ байнаб. Районоймнай хүдөө ажахын ...дэб һалбаринууд дээрэ дүн хамтадаа 4300... хүнүүд ажаллана. Тэдэнэй дунда ажа... жэшээ харуулдаг, мүнөө үеын эрил... г хүнүүд олон.

...алишадай дундаһаа «Коммунизм» кол... ...ан А. Ц. Жамьяновае, Яруунын совхо... Черкасовае, «Комсомольский» совхо... ...пстухинае, З. Г. Галсановае онсо тэм... ...май даалгагдаһан үнеэн бүриһөө ... бүриһөө жэл соо гурбан мянга ... һаадаг зон.

...ольский» совхозой Эрьеын ... А. Д. Цыдендамбаева пар... һүүлэй жэлнүүдтэ ходол ... ...олоной магтаалда ... гаран кило... ...ээрэ хүндэдэ ...дын улаан ... тухай ню... ...ан» болон ... гаргагдана. ... һү һаалиин ... 2100 кило... ...хиһээ 60 га...

... коллективүүд ...00 тонно сагаан ... даабаритай. Тии... ...аммһаа бага бэшэ һү һааха болоно. Зүгөөр районой түрүү һаалишад бүришье дээгүүр дүнгүүдые туйлахаяа зэһэнхэй.

Һаалишадай дунда дэлгэрһэн мүрысөөнэй дүнгүүд һара бүхэндэ согсологдожо, олондо мэдээсэгдэжэ байдаг. Тэдээн тухай саг үргэлжэ нютагай радиогоор хэлэгдэдэг, «Улаан туяа» газетэдэ бэшэгдэдэг. Мүрысөөндэ шалгаржа, түрүү һуури эзэлһэн коллективтэ партиин райкомой, арадай депутадуудай районно Соведэй гүйсэдкомой, районой агропромышленна комплексын хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай райкомой, ВЛКСМ-эй райкомой дамжуулгын Улаан туг, шантайгаар барюулагдадаг байха юм.

Мүн эхэ хонидой отарануудта түл абалгын халуун хаһа дүтэлжэ байна. Бүхыдөө 35.600 шахуу эхэ хонид тоологдоно. Тэдээнһээ 30.260-һаа үсөөн бэшэ хурьга гэхэ гү, али 100 эхэ хонин бүриһөө 85 хурьга абажа, түлжүүлхэ ёһотойбди. Энэ шухала һалбарида хүдэлжэ, дүршэлтэй болоһон хонишод олон ааб даа. Тэдэнэй тоодо «Дружба» колхозой ахалагша хонишон Ленинэй болон Ажалай Улаан Тугай орденто Балдан-Дамба Эрдынеевич Ринчинов ороно. Тэрэ гушаад жэлэй туршада хонин ажалда хүдэлжэ, жэлһээ жэлдэ ноохо хайшалха, түл абаха даабаринуудаа ходол үлүүлэн дүүргэдэг юм. Хоёр жэлэй урда Б-Д. Э. Ринчиновэй бригадын гэшүүд район соогоо эгээл түрүүлэн арендно онол аргаар хүдэлжэ эхилээ һэн. Тэдэнэй түрүүшын дүнгүүд һанаа сэдьхэлыень баясуулаа. Тэдэнэр харууһалжа байһан хонидтоо хүсэд хүрэхөөр үбһэ тэжээл өөһэдынгөө хүсөөр отара шадарайнгаа сабшалан дээрэһээ хуряажа абадаг заншалтай юм. Энэ колхозой ахалагша хонишон, партиин райкомой гэшүүндэ кандидат Д. Ж. Чимитовагай бригада мүн лэ арендно подрядта гаранхай. Эдэнэйшье абаһан продукциин өөрынь үнэ сэн баһал доошолоо.

Үбэлэй һарануудта колхозууд ба совхозуудаймнай шахан таргалуулгын гүүртэнүүдэй хүдэлмэришэд 2000 тонно нэмэлтэ шэгнүүр абаха ёһотой. Энэ талаар хэхэ юумэмнай ехэ. Юуб гэхэдэ, үбэлэй янгинама хүйтэнэй үедэ, хабарай хагсуу сагай туршада бии байгаа тэжээлээ ашагтайгаар хэрэглэнгүйгөөр, нэмэлтэ шэгнүүр абаха гэшэмнай хүнгэн хэрэг бэшэ. Тиимэһээ тэдэнэймнай урда нилээд бэрхэтэй зорилгонууд табигданхай гэшэ.

Шэнэ жэлэй урда «Юбилейный» совхозой отделени байһан Улхасаада адууһа мал шахан таргалуулха шэглэлтэй шэнэ совхоз байгуулагдаа. Тэрэнэй тарялан, сабшалангуудай, бэлшээриин газарай талмай дүн хамтадаа 48 мянган гектар болоно. Тус совхоз 1800 толгой эбэртэ бодо малтай, 6 мянган гаран хонитой, 200 шахуу адуутай мүнөө дээрээ байна. Энэ ажахы имагтал хубилган шэнэдхэлгын ашаар бии болгогдоо гэшэ ааб даа. Тэрэнэй материально-техническэ үндэһэ һуурииие бэхижүүлхэ талаар бага бэшэ эмхидхэлэй хүдэлмэри ябуулха ёһотойбди. Энэшье, мүн удаадахишье табан жэлнүүдтэ энэ ажахын түб һууринда, холо ойрын гүүртэ, отарануудта шэнэ гэрнүүд бодхоогдохо, үйлэдбэриин болон соёлой барилганууд хэгдэжэ, ашаглалгада оруулагдахаар хараалагдана.

Арбан хоёрдохи табан жэлэй хугасаа соо социально-соёлой ехэ барилга хэгдээ. Хамта дээрээ 1292 үхибүүдэй һураха һургуулиин байшангууд ашаглагдаа. Гүндэ, Тайлууд һууринуудта спортивна залнууд баригдаа. 355 шахуу хүүгэдэй багтаамжатай ясли-садууд ашаглалгада үгтөө. Эгэтын Адаг Ульдэргэ тосхонуудта ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын байшангууд хүдэлдэг болоо.

Улаан-Үдэһөө Романовка, Романовкаһаа Шэтэ хүрэтэр ошоһон авто-харгынууд заһабарилагдана. Үнгэрһэн дүрбэн жэлэй туршада харгы заһабарилгын хүдэлмэридэ һомологдоһон мүнгэнэй 14 миллион гаран түхэриг ашаглагдаа.

Арбан хоёрдохи табан жэлэй туршада хэһэн хүдэлмэриингөө дүнгүүдые согсолон хараад байхада, саашадаа, социальна хүгжэлтын талаар хэхэ юумэмнай аргагүй ехэ байна. Исэнгэ, Тулдуун, Тужа һууринуудта шэнэ һургуулиин байшангууд баригдажа, ашаглалгада оруулагдаха зэргэтэй. Нарһата, Гүндэ, Мужыха, Комсомольский, Целинный, Гондо тосхонуудта ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын байшангууд бодхоогдохо байна.

1995 он болотор Нарһатада 2000 номертой автотелефонно станци бодхоогдожо, ашаглалгада үгтэхөөр хараалагдана. Мүн тиихэдэ шэнээр эмхидхэгдэһэн Улхасаагай совхозой түб Гондо һууринда 100 номертой АТС эдэ жэлнүүдтэ баригдаха. Тулдуун, Тэлэмбэ, Исэнгэ тосхонуудай телефонно станцинууд үргэдхэгдэхэ гээд шиидхэгдэнхэй.

Ерэхэ табан жэлдэ районой хүдөө һууринуудые, отара, гүүртэнүүдые бата найдамтайгаар зайн галаар хангахын тула бага бэшэ хүдэлмэри хэгдэхэ юм.

Районой социально-экономическа хүгжэлтые улам түргэдхэхэ хэрэгтэ партийна организацинууд нүлөөлхэ, тэрэниие политическэ арганууд аар хүтэлбэрилхэ ёһотой гэшэ. Партиин райком эдэ бүхы асуудалнуудаар холын хараатай түсэб табяад, тэрэнээ бэелүүлжэ байдаг. Тэрэнэй талаһаа ажахынуудай хэрэгүүдтэ оролсохо, захиралта, заабари үгэхэ ушар үгы болгогдожо байнхай. Ажахынууд бээ дааанхай байдалда ороно. Имэ ушарта партийна организацинуудай гол зорилго хүнүүдтэй хүдэлхэ хэрэг болоно. Ажалша коллективүүдтэ хүдэлдэг коммунистнуудаар дамжуулан, коллективэй хэрэгүүдтэ нүлөөлхэ арга улам бэхижэжэ, үргэдэжэ байна. Энэ мэтээр партийна эхин организацинууд хүдэлмэриеэ зарим тэды хубилгаа. Гэбэшье дутуу дунданууд олон. Энээн тухай мэдэнэбди, тэдэниие усадхаха хэмжээнүүдые абанабди.

Энэ хүрэжэ ерэһэн шэнэ жэлэй эхиндэ партийна организацинуудай бэелүүлхэ гол зорилго гэхэдэ, РСФСР-эй, Буряадай АССР-эй, нютагай Соведүүдэй арадай депутадуудай һунгалта үнгэргэхэ хэрэг болоно. Юрэдөө, һунгалтын дүүрэтэр партийна организацинуудай дүүргэхэ ажал ехэ.

Түгэсхэлдэнь, «Буряад үнэнэй» уншагшадые, бүхы ажалшадые Шэнэ—1990 оноор амаршалаад, элүүр энхые, зол жаргал хүсэхэ байнаб. Шэнэ жэлдэ бидэ бүлтадаа туйлаһанаа бэхижүүлхэ, арьбадхаха, хүгжөөхэ ёһотойбди.

Д. БОРОСГОЕВ,
КПСС-эй Яруунын райкомой нэгэдэхи секретарь.

Үндэр шагнал уряална, уялгал...

НЭГЭ ТАБСАН ӨӨДӨ...

Үдэр бүриин сүлөө тухагүй, хүнгэн бэшэ ажал хэрэгүүдэй һубаряан соогуур үшөө нэгэ жэл үнгэрбэ. Энэмнай ямар жэл байгааб? Хүлеэһэн, найдаһан юумэмнай хүсэлдөө гү? Үнгэрһэн үе соо юу бүтээжэ шадаабибди? Имэ асуудалда хүн бүхэн ондо ондоогоор харюусаха ааб даа.

Тиигэбэшье үнгэрһэн жэл алишье талаараа муу байгаа. Бүхы юумэн хомор болоо, магазинууд бүри хооһороо, һуудал байдалнай бүри хүндэ боложо байна. Илангаяа эдеэ хоолой зүйлнүүдэй дуталдахада, энээндэ хүдөөгэй ажалшад зэмэтэй гэһэншүү хөөрэлдөөнүүдэй гарахада, һанаа сэдьхэлдэ ехэл үбшэнтэй байдаг. Үнэхөөрөө дутагдал, дутуу дунда юумэн олон. Энэшье арсашагүй. Орон соохи бүхы ажал хэрэгүүдые, обществын ажабайдалые хубилган шэнэдхэхээр хэгдэжэ байһан туйлай ехэ хүдэлмэри үшөөл хүндөөр, орёо бэрхэтэйгээр бэелүүлэгдэнэ гэжэ мэдэнэбди.

Теэд юумэн хомор, дутамаг болоо гээд, хооһоор гэмэрэлдээд, ажаллахаяа арсаад, альгаяа дэлгээд һуугаа һаамнай, тэдэ бүгэдэ өөрөө элбэг болошохо аал? Хүн бүхэнэй дааһан ажалдаа харюусалга ехэтэйгээр хандажа, үнэн зүрхэнһөө оролдожо хүдэлөөл һаань, бүхы бэрхэшээлнүүдые түргэн дабаха бэшэ аалди?

СССР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшэ, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь М. С. Горбачев һаяхан дүүрэгшэ СССР-эй Арадай депутадуудай съездын түгэсхэл дээрэ үгэ хэлэхэдээ, энээн тухай тон зүб тэмдэглээ гэжэ һананаб.

Хүнгэн бэшэ эрхэ байдалай тохёолдоошье һаань, диилэнхи олон ажалшаднай юумэнэй ушар удхые ойлгожо, урда мэтэ үнэн шударгыгаар хүдэлнэ, үндэр үрэ дүнгүүдыешье туйлана ха юм.

Энээниие өөһэдынгөө совхозой таряашад, малшадай, бүхы ажалшадай туйлалтанууд дээрэһээ тобшохоноор харуулха хүсэлэнтэйб.

Үнгэрһэн 1988 оной октябрь—1989 оной июль һарануудай туршада мал ажалай продуктнуудые үйлэдбэрилхэ ба худалдаха талаар дэлгэрһэн бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ амжалта туйлаһанайнгаа түлөө манай «Шергинский» совхоз КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС болон ВЛКСМ-эй ЦК-гай хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаа юм. Тиигэжэ совхоз үйлэдбэриингөө хүгжэлтөөр үшөө нэгэ табсан өөдөө гараа гэжэ тоолонобди.

Илангаяа һүүлэй жэлнүүдтэ газар тарялангаа һайнаар эрхилдэг болоод, зональна гурим, тааруу севооборот, эршэмтэй технологи нэбтэрүүлжэ, тарян ажалаймнай бригаданууд тогтууритай һайн ургаса абана. Жэшээнь, сагай уларилай бараг һайн байһан 1988 ондо совхоздо тарялангай гектар бүриһөө 29 центнер орооһон хуряагдаа һэн. Нэгэдэхи тракторна бригадынхид (бригадирынь Н. А. Орлов) гектарай 34,5 центнер шэниисэ сохёо юм. Нёдондо нилээд бэрхэтэй ган гасуурай тохёолдоошье һаань, совхоздо тарялангай ургаса 20 центнерһээ доошоо ороогүй. Хоёрдохи бригадынхид (бригадирынь А. И. Жилин) тарялангай гектар бүриһөө 24,5 центнер ороохо, сабшалангай гектар бүхэнһөө 34 центнер үбһэ хуряагаа. Тэрэшэлэн тэжээлэй ургамалнуудай, хартаабхын муу бэшэ ургаса абтана.

Эдэ бүгэдэ нэн түрүүн механизаторнууд, тарияашадаймнай мэргэжэл шадабариин дээшэлһэниие тэдэнэй ажалдаа түрүү онол аргануудые зүбөөр хэрэглэжэ һураһаниие гэршэлнэ. Үнгэрһэн намарай ургаса хуряалгын үедэ манай совхозой залуу комбайнёр С. А. Жилин 7626 центнер таряа сохижо, районой чемпион болоо һэн.

Тарян ажалай бригадануудай үндэр баян ургаса абаһанайнь адууһа малда шанартай, шэмэтэй тэжээл горитой бэлэдхэжэ үгэһэнэйнь ашаар һаалишад, малшад, гахайшаднай һайн үрэ дүнгүүдые туйлана.

Жэшээлхэдэ, Краснояровo тосхоной һү һаалиин фермэдэ 15—16 мянган поршоонхо түлжүүлхэ гэшэмнай хүнгэн хэрэг бэшэ. Адагынь 130—140 мянган центнер гансахан ороохо тарян хэрэгтэй. Энээнһээ гадна ногоон тэжээл, хартаабха гэхэ мэтэ баһал нилээд ехэ хэрэгтэй ааб даа.

Үнэндөө, совхоз оройдоол 2200 гаран гектар тарялан дээрэһээ эгээл һайн жэлдэ 60 мянган центнер ороохо абана ха юм. Имэ эрхэ байдалда ехэнхидээ ондоо тээһээ таряа талха худалдан абажа, зөөжэ, гахайнуудаа тэжээхэ баатай болонобди. Ондоо аргагүй. Жэл бүхэндэ ногоон намаа, талха тарянай зүйл, хартаабха холижо, тусгаар гахайда эдюулхэ силос даранабди. Теэд тэдэмнай баһал хаанашье хүрэнэгүй.

Имэ хүнгэн бэшэ эрхэ байдалда хүдэлжэ байбашье, гахайн фермэнүүд муу бэшэ үрэ дүн туйлана. Красноярово тосхондохи фермын гахайшан Л. Н. Быкова үнгэрһэн жэлдэ 1200 шахуу поршоонхо абажа түлжүүлээ. Жилинэй фермын гахайшад А. И. Оскорбина, М. Т. Жилина гэгшэд баһал тэды тухай поршоонхо абажа томо болгоо. Романово тосхон-

до фермын гахайшад ... пустина, О. И. Шее... шэд жэл соо тус т... гаран гахай шахан ... жа, хамтадаа 1200 це... мэлтэ шэгнүүр абаа...

Бүхы дээрээ энэ ... ридамнай орёо бэр... далнуудай (гахайн ... хуушараа, тэжээл ... ехэнхи хүдэлмэри ... хэгдэнэ) тохёолдоош... али болохо арга хүр... жо, продукци үгэсые... лүүлхэ, ашаг үрыень ... гохо гэжэ оролдоно ... гэрһэн жэлдэ совх... ажалһаа бүхыдөө 31... түхэригэй продукци ... рэнэй 80 шахуу про... хайн фермэнүүдһээ ... юм.

Һүүлэй хоёр жэл... фермэнүүдые ажахы... ной гуримда оруулж... бариин ашаг үрые ... шэлүүлхэ хэмжээ ... набди. Тэрэнэй ашаа... гахайшан бүхэн жэ... доол 8000—9000 түх... дукци үйлэдбэрилд... дондо тэрэнь 19 м... ригтэ хүрөө. Гахай... центнер бүхэнэй өө... сэн түсэбэй ёһоор 2... тэ байха һаа, 261 ... рэтэрөө доошолоо. ... жэлһээ гахайн фе... дэргэдэ шэнгэн тэхэ... лүүлхэ цехүүдые то... хартаабха, ногоон ... холимол силос ехэ ... боложо, тэжээлээр ... ень зарим тэды ... зорилготойбди.

Гахай олоор үсхэ... мнай хараада абаж... хартаабха, витами... гүрэндэ худалдаха ... дэниие сүлөөлхэ бэ... данабди.

Манай совхоз ха... саана Хандалын сов... гаагдаһан, өөһэдын... риин, социальна бо... барилгануудаар тул... юм. Тиимэһээ һүүл... тэ гэр байранууды... гуули, бага хүүгэдэ... гаанууды мүн ... гэхэ мэтые олоор ... тай болонобди. Эн... гэн, соёлой ... ехэ ...

Тэрэниие харалгуй... хы һалбаринуудаа ... ехэтэйгээр болгохы... римынь үргэдхэ... шээнь, манайда саб... шээр ялала бии. ...нээ аал? ... ферма ... хо, ... гые ... раал ... хоол ... нэмэ...

...ЛЫЕ ДАБАҺАН БЭЛИГ

Очерк

...500 ...кило... ...лһэн ...хын ...рга... ...хог... ...йха. ...рхэ ...йтал ...рилжэ ...лекти... ...жэлэй ...олһоо ...уладал ...байдал ...л энэ үедэ гансa... ...олтэд бэшэ, мүн ...алишад, үхэршэд ...лдуутай юумэдэл хүмэрюулжэ, урдалые һэргээхэ арга бэдэржэ, горитой гаргаа бэлэй.

...ртэ малай фермэдэ ...а хүшэрхэн даа. Ха...нь ехэ. Үнэндөө би хүдөө ажахын ин...үргэһээр хуби заяа...ртэ мал үсхэбэрилхэ ...хэ холбоо хүм. Олон ...ршада Ивалгын түр...танцида үхэр мал ...таһагые даагшаар ...дээнь һуралсалай ...ахыда элдэб ту... ...түлөб үүлтэртэ ...илхэ һалбаридань ...ядай хүдөө ажа...й энэ ажахы бу...хон даа. Туйлаг...ануудыньшье ба...ндэһэтэй байха, ...дэмтэд олон жэ...ршалга, шэнжэл..., малай ашаг ...үүлхэ арга олоо, ...й Молонович ...

...дар солото ... суурхаһан ... Баянгол ...й бүхы ...хaлтай, ... голой ... Үнэ... ...отэй ... хү... ...зо... ...суу... ...лис ...-эй ...Д-Н. Сундуев, Ш. Цыремпил... О. Сангадиева, бүхэ барилдаагаар дэлхэйн чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэһэн Б. Будаев..., гээд лэ тэрэ заримдаа хурга даран тооложо, сэдьхэлдээ омогорхожо байдаг заншалтай.

Хүнэй алдар соло түрэһэн нютагтайнь сэхэ холбоотой гэжэ зарим нэгэн хэлэдэг. Энэнь зүбшье байжа болоо. Баянгол нютагай хүдэр хүбүүдэй нэгэн Барадий Лубсановай дүү Владимир Лубсанов мүнөө түрэл ажахыдаа эрхим хонишодой нэгэн болонхой ажаллана.

Харин Барадий Молоновичой дааадаг фермэдэ республика соогоо сууда гараһан эрхимэй эрхим һаалишад ажалладаг юм. Нёдондо эдэнэрнай бүхы фермээрээ үнеэн бүриһөө 5 мянган гаран килограмм һү һаажа, хараалһан зорилгоёо урагшатайгаар дүүргээ.

Табан мянган килограммай дабаан дабагдаһаар эндэ үнихэнэй. Бүри урдань, арбаад жэлэй саада тээ тус фермын коллектив үнеэн бүриһөө 7000 килограмм һү һаажа, Прибалтикын республиканууд ажахынуудай туйлаһан илалтада хүрэхөөр горитойхон оролдолтоёо элсүүлдэг байгаа. Теэд бруцеллёз үбшэнэй дэлгэрхэдэ энэ һанаашалгань буруу һүрөө һэм шуу. Энэ фермын коллективэй урданайнгаа алдар солые дахяад бусаахыень этигэдэггүй заримашуул олон байгаа. Үнэхөөрөө энэ үедэ элдэб үгэ хүүр таража, доройтонги түлюур байдалдань бүри түбэг тодхор ушаруулдаг бэлэй. Теэд Барадий Молонович энэ үедэ хүсэлдүүлэшэгүй хохидолтой бэрхэшээлые дабажа гарахын тула горитой ехэ оролдолго гаргаа юм. Нэн түрүүлэн эрхим үүлтэрэй, һү шэмэ ехэтэй үнеэдые харууһалжа, һаажа дүршэһэн алтан гартай һаалишадаа харааһаа алдахагүйн түлөө хүн бүхэнтэй хөөрэлдэһэн байха. Теэд Барадий Молоновичой эмхидхэхы, элсүүлхы онсо шадабаритай байһанайнь ашаар лэ урданайнь коллектив бүрин бүтэн үлөө ха юм. Энээн тухай гансашье һуралсалай «Байгал» ажахыда бэшэ, мүн Буряадай хүдөө ажахын институдай зарим эрдэмтэд мүнөөшье хэлсэжэ, гайхалсажа байдаг юм.

— Хүндэ хүшэр тэрэ үедэ хүн бүхэниие үлөөхэнь бэрхэтэй һэн. Үнгэржэ ерэхэдээ, ажахымнай хүтэлбэрилэгшэ хэдэн удаа һэлгэгдэжэ, хүниие ямар нэгэ юумэндэ найдуулханшье хэсүүхэн бэлэй. Заримдаа шэнээр томилогдоһон хүтэлбэрилэгшэмнай һаалишадайнгаа арга дүршэлые, шадабари шанарые, хүсэл эрмэлзэлыень зүбөөр сэгнэхэ бэлиггүй байхал даа. Өөрэгүйхэн эрилтэ, хэрэглэмжыень хангахаһаа арсажа, бүхы сэдьхэлыень хүмэрюулжэрхихэ. Энээнэй һүүлээр хүниие гүйха, ойлгуулха гэшэ ямар хүшэр байдаг бэ. Имэ бэрхэшээлые дабаа һэмди,— гэжэ Барадий Лубсанов мүнөө дурсан хөөрэнэ.

Хүнэй түлөө элдэб газараар ябуулга хэхэ гэшэ хүшэршье, харюусалгатайшье байдаг. Бруцеллёз үбшэндэ дайрагдаһан үнеэдээ бүлтыень тушаагаад, ажалгүй үлэшэһэн һаалишадай нэгэн Галина Вторушина ажахыһаа гаража, ондоо тээ ажалда орохоор түхеэржэ байна гэжэ дуулаһан Барадий унтахашье нойроо мартаа һэн. Ажалгүй үлэһэн һаалишантай үдэртөө гэртэнь уулзаха гээшэ бэлэн бэшэ. Сүлөө сагаар элбэгжэһэн һаалишад үдэртөө городой магазинуудаар, кинотеатрнуудаар таран ошоо ааб даа. Хэдэн үдэр соо Галитай уулзахаар гэртэнь ошожо хооһодоһон тэрэ аргаа барагдахадаа бүри харанхы һүни һаалишандаа гэртэнь хүрөөд, үүдыень нилээд удаан тоншожо нээлгээ һэн. Шэг шарайгаа хубилгашаһан Барадиие хараһан һаалишаншье абаһаар гайхажа:

— Молонович, юун болооб? Яагааб?— гэн, мэгдүүгээр асуухадань:

— Юун болохоб даа, энэ орой болоһон хойно ерэһэндэмни хүлисөөрэй. Тантай хөөрэлдэхэ гээ хүм. Үдэртөө хэдыэ ерээд уулзажа шаданагүйлби. Галя, фермэмнай бузархан лэ юумэнһээ үгы хэгдээд байна, өөрөө мэдэнэш. Бидэ эндэ зэмэтэй бэшэбди. Мүнөөдэр институт ошооб. Ажахынгаа директортэй хөөрэлдөөб. Дахяад шэнэ фермэ байгуулхамнай гэнэ. Таанадай доохонуур хэлсээд таража ошоходо, энэ фермэдэмнай хэн хүдэлхэб. Хэрбээ бүлтадаа хаяад ябашоо һаамнай маниие гэмнэхэ. Эдэнэйл зэмээр бүхы һүрэг бруцеллёз үбшэндэ нэрбэгдээ гэхэл. Манай урдымнай алдар солые хэншье һанахагүй. Бүхы муу муухайгаа мандал тохохо. Тиимэһээ тэсэжэл үзэе. Таража ошонгүй шэнэ һүрэг даажа абаад ажаллаял даа. Эдэ үдэрнүүдтэ хүтэлбэрилэгшэдтэй хөөрэлдэжэ, ажалгүй үлэһэн фермын бүхы һаалишадта мүнгэн тэдхэмжэ түлүүлхэ болооб. Ойлгыт даа. Аргатай һаашни үглөөдэртөө фермынгээ улаан булан соо бултадаа суглараял даа. Нүгөөдүүлдээ дуулгыш даа. Би хүлеэжэ байхаб — гээд, Барадий шадал соогоо ойлгуулхые оролдоо һэн.

Абаһаар сошожо мэгдэһэн Галина Вторушина Барадий Молоновичой хэлэһэниие анхаралтайгаар шагнаһанайнгаа һүүлээр:

— Ой, орожо ерэхэдэтнай танай шэг шарай хараад айжа һүрдэшооб. Юрэдөө, муу юумэн болоо гэжэ юундэшьеб ухаандам орошоо. Даншье гаража ошохоёо һанаагүй хүм. Дахяад фермын байгуулагдахагүй һаа, үнэхөөрөө ондоо ажал бэдэрээд үзэхэ тээ һэм. Мал дахажа Гүрэльбын комплекс ошолгон бүтэхэгүй байгаа. Гансашье би бэшэ, бусад һаалишад тиишэ ошохо дурагүй байха. Үнэхөөрөө үглөөдэртөө бултадаа сугларжа, уулзажа хөөрэлдэе. Хүн бүхэниие дахажа ябахада тандашье таарамжатай бэшэ — гээд, үглөө уулзахаар хахасаа һэн.

Барадий Молоновичтой элдэб асуудалаар хөөрэлдэжэ удаахан һуубабди. Тэрэ хирэхирэ болоод лэ фермынгээ хүдэлмэри хөөрэхэдөө гансал һаалишадайнгаа арга шадабариие магтаха юм.

Һү ехээр һаахын тула манай һаалишад үнеэн бүхэнөө амяарлажа, һү шэмынь зэргээр хоолуулдаг. Эртэ үглөөгүүр ерэһэн һаалишад үдэшэндөө гэртээ бусадаг. Утын үдэр соо фермэдээ бүлэг үнеэдээ харууһалжа гарана. Эндээ эдеэлхэ столовотойбди. Һаалишан бүхэн 20 үнеэтэй. Шэнээр баригдаһан комплексдо ороходоо үнеэдыень бүри үсөөрүүлхэмнай. Хүн бүхэн 15 үнеэ даажа абаха. Һү шэмэтэй үнеэдые үхибүүн мэтээр захаһаань холодонгүй харууһалан хоолуулха хэрэгтэй, —гэжэ Барадий Молонович һанамжаяа дэлгэнэ.

Ямаршье ажалда хүндэ бэрхэшээл ушардаг һэмнай даа. Холуур суурхажа байһан энэшье коллективтэ хүсэлдүүлэшэгүй хохидол ушаруулагдажа, ехэ тодхор, бэрхэшээлдэ абтаа. Теэд Барадий Лубсановай оролдолгоор олоной хүсэл эрмэлзэлые тон зүбөөр элсүүлһэнэйл ашаар эдэ бүхы хүндэ хүшэр дабааниинь гаталагдажа, тон богони болзорто урданайнь соло һэргээгдэбэ бшуу. Мүнөө түрүү энэ фермын коллектив тиихэдэ Барадиин хэлэһэндэ этигэл найдалаа зорюулһандаа лаб гэмшэнэгүй ёһотой. Бэрхэшээлые дабаһан бэлигэй булюу хүсэтэй байһаниинь эндэл элиржэ харагдана ха юм.

Вл. ЖИГЖИТОВ.
Ивалгын район.

ТҮРҮҮШҮҮЛДЭ— АЯЛГА МАГТААЛ

Мухар-Шэбэрэй районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ, Социалис Ажалай Герой Анатолий Петрович КАЛАШНИКОВТА

Ажалай шэнэ гуримда,
Ажахыгаа хүтэлэнхэй,
Атар баян олзыень
Арьбажуулhаар ерэнхэй.
Алтан Одото Танаа
Алдаршуулан магтанабди,
Шэнэдхэлгын тэмсэлдэ,
Шэнэ соло хүсэнэбди!

Түнхэнэй совхозой һаалишан Хүндэлэлэй орденто Валентина Самбуевна СУШКЕЕВАДА

Саяан үндэр уулямнай
Саһаар, манаар бүрдадаг,
Сушкеевагай һүүлгэнүүд
Сүсэгы-хэшэгээр билтардаг.
Дүрэтэй мэргэн һаалишан
Дүршил шэдиеэ эршэлнэ,
«Дүрбэн мянганайнь»
дабаан
Дүтэлбэ ха — элирнэ!

Улаан-Үдын ЛВРЗ-гэй шэрэм шудхалгын цехэй мастер Светлана Владимировна БУЗАЕВАДА

Шудхалаа шэрэм гээшэмнай
Шухала зүйлэй нэгэн лэ.
Арадай ажахын хаанашье
Ирэлгүйхэн хэрэгтэй.
Светланымнай шудхаһан
Суранзан хүлэгэй мөөрнүүд
Сибирь, Дурнын замуудаар
Шэжэм дүүгаар
шэнхинэдэг!

Үнгэрһэн жэлэй түсэбтэ даабаринуудые, абаһан социалис уялгануудаа сүм бэелүүлхын түлөө мүрысөөн «Электромашина» заводой цехүүдэй коллективүүдэй дунда үргэнөөр дэлгэрүүлэгдээ һэн. Ажалай урилдаанда оролсоһон 10-дахи цехэй коллектив даабарила болзорһоонь холо урид дүүргэжэ, мүрысөөндэ эрхимлэжэ гараба. Энэ ушараар уран гоёор шэмэглээтэй ёлко ... нэртэ барюулагдаа бэлэй.

Мастер Евгений Евдокимович Никифоровэй хүтэлбэрилдэг токарно-автоматна участогай коллектив цехэй туйлаһан амжалтада тон ехэ хубита оруулаа. Тус участогай Сергей Михайлович Воробьевой ударидадаг бригада жэлэй түсэб де-

ЭРХИМҮҮДЭЙ ХҮНДЭДЭ—ЁЛКО

кабриин 28-да бэелүүлхэ уялгатай аад, үнэн дээрээ 26-да дүүргэһэн байна. Энэ участок бусадһаа онсо илгаатай юм. Юуб гэхэдэ, программна жолоодолготой автомат оньһотой станогууд гол түлэб энэ участогта тодхогдонхой. Мүн эндэ ажалладаг хүдэлмэришэд дээдэ гарай мэргэжэлтэд мүн гэхэдэ, алдуу болохогүй. С. М. Воробьевой бригадын бүридэлдэ 8 хүн тоологдоно. Хоорондоо харилсаата олон мэргэжэл шудалһанай ашаар 16 автомат оньһотой станогуудые үрэ бүтээсэтэйгээр ашаглажа, халаан бүриингөө даабари амжалтатай дүүргэнэ. Гадна тэдэнэр хоёр халаанда хүсэеэ хубаарилан хүдэлдэг байна. Заводой гол продукци болохо электродвигательнүүдэй, электро-гүсын элдэб зүйлнүүдые бүтээдэг юм. Бригадын олонхи гэшүүд хэдэн жэлэй туршада һайн шанартай продукци гаргажа, шанарай хубиин тамгатай болоһон байна.

Ажахы эрхилэлгын шэнэ гурим эндэ ехэ аша нүлөө үзүүлнэ гэжэ хэлэмээр. Эсэсэй дүнгүүдээр салин хүлһэеэ абадаг болоходоо, бригадынхид һайн шанартай продукци ехээр гаргаха гэжэ оролдоно. Энээнэй тула түхеэрэлгэнүүдэй байгууламжа нарижуулжа, продукциин шанар һайжаруулна. Жэшээлхэдэ, продукциин шанар һайжаруулхаар урлан нарижуулгын хэдэн дурадхал үйлэдбэридэ нэбтэрүүлһэн байха юм. Электро-гүсын пружина ондоо материалаар хэхэ гэһэн дурадхалынь үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэжэ, жэлдээ 600 килограмм сад түмэр алмаха арга боломжо олдоо. Мүн хүдэлмэришэдэй ажаллаха эрхэ байдалые һайжаруулхаар оруулһан урлан нарижуулгын дурадхалынь сэнтэй байгаа. Токарь В. Н. Копылов, слесарь А. С. Черноусов гэгшэд эндэ ехэ габьяатай юм. Тэдэнэр хубиингаа түсэб болзорһоонь урид дүүргэжэ, мүнөө байгша оной март-апрель һарын тоосоогоор хүдэлнэ. Ажалай эдэ түрүүшүүл ниитын ажабайдалда эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг юм. Бригадын олонхи гэшүүд ниитын уялгануудые дүүргэдэг. Алексей Черноусов комсомолой политическэ һургуули дүүргэжэ, мүнөө комсомолой оперативна отрядай командираар томилогдоо. Заводой хүдэлмэришэдэй байдаг тосхондо отрядай гэшүүд ниитын гурим журам шалгажа, хуули буса ябадалтай тэмсэдэг юм. Тиигэжэ милициин хүдэлмэрилэгшэдтэ ехэ туһа хүргэнэ бшуу. Мүнөө, эдэ үдэрнүүдтэшье, үдэшын сагта ниитынгээ уялга дүүргэжэ ябана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: бригадир С. М. Воробьев.
В. ГАРМАЕВАЙ фото.

ЭБ НЭГЭТЭЙ ШААЗГАЙНУУД ЭРЕЭН ГҮРӨӨҺЭ ДИИЛЭХЭ

Ж. Д. Зурбаев М. Н. Конюшин хоёр Түнхэнэй совхоздо малшадаар ажалладаг юм. Тэдэнэй суг ажаллажа эхилһээрнь гушаад шахуу жэл боложо байна. А. Ф. Шубинай толгойлһон арендно коллективтэ ажалладаг эдэ малшад 160 толгой хашараг харууһалжа, нэгыешье гарзада оруулангүй таргалуулаад, шахамалнуудаа тушаагаа һэн. Тиихэдээ тэдэ эрхим дүнгүүдые туйлаа бэлэй. Жэшээлхэдэ, сүүдхэдээ дунда зэргээр шахамалнуудайнгаа шэгнүүрые 1007 граммаар дээшэлүүлжэ шададаг байгаа. Имэ шадабари дүршэл ехэтэй малшадта мүнөө 60 тугал харууһалһыень даалгагдаһан ушар ойлгосотой гэжэ һанагдана.

Арендно коллективынь бүхыдөө 300 толгой мал харууһална. Тус коллективэй бүридэлдэ табан малшад, долоон механизатор ородог юм. Тэдэнэр энэ үбэлжэлгэдэ бардам хүрэхөөр үбһэ өөһэдынгөө хүсөөр бэлэдхээ. Гадна малдаа үгэхэ силос даруулаанхай.

Жамсаран Дареевич, Михаил Нефедьевич шэнги эбтэй эетэйгээр ажаһуудаг, бүтээсэтэйгээр, харюусалгатайгаар ажалладаг хүнүүд Түнхэнэй райондо үсөөн бэшэ. Нэгэ нютагта ажаһуужа, хамтын нэгэ ажал хэжэ ябахадаа, баяр баясхалангаа болон уйдхар гашуудалаа хубаалдан, үнэхөөрөө нэгэ бүлэ мэтэ байна ха юм гэжэ һанагдаа бэлэй. Ондоо республикануудта үндэһэ яһатанай илгаатай холбоотой шаг шууяанай гарахада, малшад һанаагаа зободог. Буляалдахаар, бэе бэеэ үзэн ядахаар ямар юумэн бии болошоб гэжэ байжа өөһэд хоорондоо хэлсэдэг заншалтай. Мүнөө орон соомнай хубилган шэнэдхэлгын болоjo байхада, бүри эбтэйгээр ажаллаха ёһотой бэшэ гүбди? Юуб гэхэдэ, «эб нэгэтэй шаазгайнууд эреэн гүрөөһэ диилэхэ» гэһэн үгэ бии һэмнай.

Б. ШАРАКШАНОВ,
манай корр.

Р-эй арадай депутат хөөрэнэ:

…АМ ОРОЖО …ЖАЛЛАХА

Арадай депутадуу- …охи съездын хүдэл- …баадалсажа, Шэнэ… …гээд гэртээ бу- …ьбди. СССР-эй Ара- …депутадуудай съезд дээ- …н олон элидхэлнүүд, …рые зүбшэн хэлэлсэ… телевизорээр харуу- …ьбэн байна гэжэ… Верховно Совэдэй… седаниннууд дээрэ… ажэбайдалай асуудалнууд зүб- дээ.

…элсэгдэhэн асуудал- …гээл зүб, эгээл хо- …тай шиидхэбэринүү- …лэн абаха талаар гаргагдаа.

Арадай депутадуу- …зэд дээрэ зүбшэн асуудалнууд үргэн гээшэ. Съездын хү- хабаадаhан олонхи амарха сүлөөгүй зонойнгоо, hунгаг- үгэhэн захяануудые тула бүхы хүсэ ша- …улха ёhотой бай- лээ. Эгээл шухала нэгэн юун бэ гэ- …оронойнгоо эко- …федоройтон уналгаhаа тэжээжэ гаргаха тухай …болоно. Тиимэhээ, …не тогтууритай …эко хэмжээнүүд, эко- …реформын шата- …hарбан гурбадахи та- …түсэбүүдые зохёол- …сэхэ хандасанууд …СР-эй Министрнүү- …Түрүүлэгшэ Н. И. …уялидхэл тухай яhа- …бээрээ буляалдаан бо-

…депутадуудай дунда …муудхааха, бүхы …зэмэлхэ, өөhэдөө …хэхэгүй аад, хоо- …ябадалшье үзэг- …шье мэдэhээр …эд бараан дутал- …н ургана, ажалай …ана, гэмтэ ябадал …р олошорно. Ии- …түлөө, минии hа- …здөө зэмэтэйбди. …лые гансал өөhэ- …уулха ёhотойбди. …дей түлөө ямар- …арэд ерэжэ, ма- …байдалые hайжа- …жэ сэхэ хэлэhэ- …бэшэ аал? Энээн- …лан, совет эрхэ- …эй Арадай депу- …ъездын Хандалга …тал хамтын ажа- …хүсэл оролдолгын …йда продукт бо- …ан элбэг болгог- …а, бүгэдын ба хүн …н дэлгэр ажабай- …ха гээшэ. Бидэ …лэгүүдые хүлеэ- …и. Эмхидхэл дээ- …ай, нобшо нозог …гуримгүй бай- …саар ажахы эрхи- …хыетнай, арадай …лтэтэй эрид шууд …хыетнай бидэ таа- …набди» гэжэ сэхэ …н байнабди. Энэ …өөмнай гараhан манай hунгагшад, …он сэдьхэлдээ дү- …абаха бээз гэжэ …ундэб гэхэдэ, оро- …дай ажахые саа- …өөхэ гээшэ хой- …хэрэг болоод

…адай депутадууд …мүнөөнэй эконо- …далай ямар бай- …ар ойлгоно. Тии- …дээрэ энэ асуу- …ондоо hанамжа, …дай оруулагдаhые

гээшэб? Юундэб гэхэдэ, эрхэтэн бүхэн тэрэнэй бодото ээзэ бэшэ, минии лэ ёhын тэдысэ ээзэн гэжэ тоолоогдодог байгаа. Экономическэ реформо бэелүүлхэ уедэ энэ эгээн шухала дутагдалынь уесадхагдаха байха гэжэ hанахаар. Энэ хэрэгтэ «Буряадай АССР-эй өөhэдыгөө хүтэлбэрилгын ба өөhэдыгөө хангалгын хараа болод тухай» хуули баталагдажа даа нилээд hайнаар нүлөөлхэ байhаниинь дамжаггүй.

СССР-эй Арадай депутадуудай съезд дээрэ hунгуулиин гуримай асуудалнуудаар «СССР-эй Конституцида (Үндэhэн Хуулида) хубилалтануудые ба нэмэлтэнүүдые оруулха тухай» болон бусад асуудалнууд үргэнөөр зүбшэн хэлсэгдэбэ. Эдэ асуудалнууд мүн лэ тон шухала удха шанартай байгаа. Эдэ асуудалнуудай бүхы талаhаа зүбшэн хэлсэгдэжэ, зохихо ба эгээн таарамжатай шиидхэбэринүүдэй баталагдан абтаhаниинь Арадай депутадуудай II съездын хүдэлмэриин гол дүн болоно гэжэ онсолходоо, алдуу болохогүй.

Хоёрдохи Съезд дээрэ эмхидхэгдэмэл гэмтэ ябадалтай тэмсэл шангадхаха тухай, СССР-тэхи Конституционно хиналта тухай, Т. Х. Гдлянай толгойлhон мүрдэлгын бүлэгэй ажал ябуулгатай холбоотой материалнуудые шалгахын тула байгуулагдаhан СССР-эй Арадай депутадуудай нэгэдэхи съездын комиссиин хүдэлмэриин дүнгүүд тухай болон бусад асуудалнууд хаража үзэгдөө гэжэ өөhэдөө мэдэнэт.

Минии эндэ сорсолхо юун бииб гэхэдэ, хуули ёhото гүрэниие байгуулхын, таарамжатай хуулинуудые баталан абахын тула СССР-эй Арадай депутадууд үшөөл оло дахин арсалдаата хөөрэлдөөнүүдые хэхэ, хүсэ шадалаа, эрдэм бэлигээ харуулха байха гэжэ hананаб. Жэшээлхэдэ, Т. Х. Гдлянай мүрдэлгын бүлэгэй ажал ябуулгые шэнжэлhэн комиссиин мэдээсэл тухай орёо хурса үгэ буляалдаата хөөрэлдөөн hүниин тэн болотор үргэлжэлhэн байгаа. Тиигэхэ зуура Гдлян Иванов хоёр бэеэ сагааруулха гэжэ оролдоходонь, дэмжэhэн хүнүүдшье байгаа ааб даа.

Партиин ба гүрэнэй зарим дээдэ тушаалтад, тэрэ тоодо Е. К. Лигачев эдилгэ абадаг байгаа гэhэн хардалгань худал хуурмаг байгаа гээд комисси элидхэбэ. Тэрэшэлэн социальна талаараа адли эрхэтэй байха асуудалаар комиссиин түрүүлэгшэ Е. М. Примаков элидхэл хэhэн байна. Энэмнай мүнөө дээрээ тон шухала асуудалнуудай нэгэн болоно. Арад зомнай, тэрэ тоодо элдэб зугаа гаргадаг, тараадаг, шууяа татадаг хүнүүд партийна ба совет хүдэлмэрилэгшэд бусадhаа булюу хангалгатай, элдэб хүнгэлэлтэнүүдтэй гэжэ тоолодог байна ха юм. Иигэжэ хэлэдэгынь үндэhэтэйшье гээд тоолоходо болохо. Зүгөөр иимэ үгын тарахагүйн тула эдэ элдэб хүнгэлэлтэнүүдые болюулха тухай комиссиин элидхэл соо яhала hайнаар хэлэгдэбэ гэхэ байнаб.

Ойрын сагта, тодорхойлбол, шэнэ жэлэй эхилэмсээр өөрынгөө трестын хүдэлмэрилэгшэдтэй, hунгагшадтай уулзалгануудые үнгэрэгжэ, СССР-эй Арадай депутадуудай II съездын хүдэлмэриин дүнгүүд тухай хөөрэжэ үгэхэ хүсэлэнтэйб. Тиихэдэ ороной экономико hайжаруулха, хубилган шэнэдхэлгые түйлаха талаар манай урда мүнөө табигдаад байhан зорилгонуудта гол анхаралаа хандуулхаб.

Манай энэ, 1990 ондо, [illegible]

Г. ЛИТВИНЦЕВА,
СССР-эй арадай депутат.

Публицистикэ — Ц-Д. ДОНДОКОВА

ХУБИЛАЛТЫН ТОРГОН ЗАМААР…

ҮНЭХӨӨРӨӨЛ торгон замда орообди гээд үгээ эхилхэ дуран хүрэнэ. Урдань, хуушан үе сагта торгон зам хоёр ехэ уласай хоорондо хани барисаанай, эд наймааный үүргэ дүүргэhэнинь мүнөө хүрэтэрөө мүр сагаар алдаагүй, харин улам үргэн болон hэргээжэ байна. Одоо Хитад гүрэнтэй энэ замаараа хэлхээ холбоогоо Дунда Азиин шэнэдхэжэ байhаниинь ехэл hайшаалтай. Манай Буряадташье иимэ торгон зам байhан ха юм даа. Хяагта хотомнай тэрэ үедэ торгон замай гол-элшэ боложо, хото болотороо ургаhан, суурхаhан ха юмдаа. Харин мүнөө харахад үзэхэдэ, Хяагта хотые hэргээхэ гэhэн асуудал табигдана. Энэ тон гүйхэнөөр табигдахада, үнэхөөр шиидхэхэ ехэ юумэ шиидхэжэ шадахагүй, хүү жэжэ юумэн дээрэ үндэhэтэй байхадаа, тэрэ үедөө айхабтар ехэ үүргэ бүхы России урда ябуулжа байhан гол зорилго тобойжо гаранагүй. Иихын орондо тус хотые түүхэтэй холбожо ерээд, эндэ капиталис классай гэхэ гү, үмсын баяшуулай гарта экономикын наадажа байха уедэ энээндэ эсэргүү революционернүүдэй ажал ябуулга Бестужевтан, Ранжуровhаа эхилээд, ангинуудай тэмсэлэй ута байгуулагдажа эхилhыень заагүй хэлэхэ байгаа. Мүн эрдэм ухаанайшье талаар ургалтанууд эндэ мүндэлөө. Түрүүшын ород-буряад словарь анхан эндэ зохёогдоо гэбэл, Монголой академик Ринчениие эндэ словарь зохёоhон эсэгэтэйнь дурдалтай. Хяагтаhаа холо бэшэ энэ нютагтай Доржи Банзаровнай, магад, эндэhээ нүлөө абаhан байжашье болоо, аалам? Хяагтымнай библиотекэ хэды ехэ түүхэ үбэртэлөөд байна гээшэб. Манай уран зохёолшод, энээниие мэдэжэл байhан байха, публицистикэ уран зохёоломнай нэгэ жанрнь болоно. Энээнэ бү мартая, халуун гал дээрэ буулдажал байха ёhотойбди. Белинскиин хэлэhые мартаагүй бээзэ: «Бар бэшэгээр ниитэдэ хандаха гэзэшэ тон ехэ удха шанартай; энээнгүй hаа, уран зохёол гэзэшэ hоёhон суурхан байха». Мүнөө үе сагай удэр удэрэй болон үе сагайнгаа байдалhаа абаhан бодото зохёол уншадаг болонхой. Тиимэhээ уран зохёолшодой энэ унаад гүйлгэжэ морин бэшэ гэжэ ёhорхоо байха арга hалаа. Али сэдьхэл ухаанай эмшээбди гэдэгнай хайшаа ошохо юм? Үнэхөөрөөл, [illegible] унаад, гөөлдожо байнгүй, гүйлгэхэ саг ерээ. Али «наранhаа наагуур, намhаа саагуур» гэхээ байна гүбди? Байдалайнгаа гэхэ гү, оронойнгоо ендэр дээрэ табигдаад, хуби заяанайнь шиидхэгдэжэ байхада, хажуу тээhээ hонирхогшо болоод, тэрэ Кремль соо депутадуудай арсалда арсалдаhаар арадайнгаа хэрэг бүтээнэ бээз гэхэшэнүү гү, али зарлиг буугаа уды байна, тэрэ зарлигай буухада дүүргэжэл үзэхэ гүбдеэ, бэеэ бэлдэжэ байя гэжэ гү, тиихэдээ зонхилолго доро хүдэлхөө болижо, хүсэд демократи гээшэ юун бэ гэжэ бэе дээрээ мэдэхэ болоhомнай хайшаа ошохо юм?… Хаража ябахада, ажабайдал гээшэмнай hонин лэ байна даа. Хүн адли бэшэ, тэсэбэригүй зон бии ха даа. Хаа хаанагүй шулуу нүүрhэшэднай бусалаад абэнад ха. Эдээнтэй адлил сэдьхэлээ зоболсохош. Тиимэhээ юм гү, иимэ шулэг баатар хүбүүдээ хараад бэшэжэ hуубаб:

Воркута, Воркута,
Болил даа шууяхаа,
Хүндэтэй хүдэлмэришэн,
Хүндэе бү ука.
Залита дулаа бэдэрээш.
Энээниие оло олоторoo,
Хүсоо үгэжэ бэдэрээш.
Затан хара болоторoo,
Хүниие дулаасуулха дулаа
Эрид асуудал табижа
хэлээш.
«Замни эгсэ болошоо
Зарим хойрогуудые,
тэсэнэгүйб»— гээш.

Воркута, Воркута,
Болил даа шууяхаа:
Эхэ газарайнгаа дотoрнь
орожо,
Эриhэн дулаагаа оложо,
Хүнэй түлөө шиидхыш даа,
Хүндэш байгаа hаань, —
энэ асуудалаа.
Воркута, Воркута,
Болил даа шууяхаа…

Хэнэймнайш наhан соо ажабайдалнай иимэ холборхой оангаа харуулаагүй байха. Нилээн олон мэдэгдэхэгүй асуудалнуудые ажабайдалнай табина ха юм. Зариман тэсэнэгүй, зариман хэрэгсээнэгүй, энэ хоёр хоюулаа буруу. Тэсэхэшье, хэрэгсээхэшье ёhотой. Хооhон үгэ хэлэжэ хормой hэжэрэнхаар, ажабайдалдаа өөртэнь хандаял даа.

Буряад эхэ эсэгэнэр хэр угhаа хойшо үхибүүдэй хүмүүжэлдэ ехэ hаналаа табидаг байгаа. Хүн бүхэн багынхияа hанаад үзээл даа. hанаа бодолдомнай хүгшэртэрөө, үбгэртэрөө мартагдаагүй эхэ эсэгын захяа hанагдажал байдаг бэшэ гү? Энээнэ, энэ хүмүүжэлээ үе дамжуулан саашань ябуулжал байгаа hаа, ехэ hайн байгаа. Теэд энэ хүмүүжэлнай hүүлэй үедэ hулараа. hүүлэй жэлнүүдтэ иимэ муу абяан олошоржол байдаг, тиихэдэнь үхибүүдээ диилэхээ болиhон саг гээшэ гү, али өөhэдөө архи тамхи уугаад, бүлынгөө байдал хэрэглэхээ болёо гээшэ гү гэжэ hанахаш. Ямарш эд зөөриhөө үлүү үнэтын үнэтэ юумэеэ хэрэгсээхээ болёо hаамнай — энэ юун гээшэб? Иимэ хара хэрээhэн шэнги асуудалай тэмдэг урдаа хараашьегүй hаа, өөрынгөө гэр бүлэ соо hаналаа табяад үзэхэдэ яанаб?.. Магадгүй, энээн шэнги хара гохо гэр соош ороод байгаа аалам? Зон зоноороо бодожо үзэхэ саг боложо байна бэшэ гү? Энээн тухай нилээн томохон асуудал гаранхай. Шиидхэбэриень саг үргэлжэ ябуулжал байха шухала. Буряаднай хэды үсөөн яhатаншье hаа, энэ хүрэтэрөө нэрэ түрөө, уг үндэhөө элүүр энхэ, үндэр дээрэ абажа ябаа! Гэхын хажуугаар түрэл буряад хэлээ хэрэглэхээ болижо ябажа гүйлдөөшэн олошороо. Иимэ хүнүүднай хүмүүжэл дутуутай байhанаа үшөөл ойлгоо уды гээшэ гү?…

Харин үнөөхи торгон зам дээрээ hандаржа байhан Хяагтаяа мүнөө ошоод, ухаан бодолоо гүйлгөөд үзэхэдэ, иимэ: энэ хотодомнай шухаг номуудтай библиотекэ бии гэнэбди. Эндэхи айлнуудта хэды шэнээн үнэтэ hонин урданай, музейн шухаг зүйлнүүд болоhон, хэдэн зуугаад жэлнүүдэй гоё hайхан юумэнүүд үлэшэhэн байжа болохо. Хэрбээ урданай юумэнүүдые суглуулаад, библиотекэ дээрэнь нэмэри болгоод, музей нээгээ hаа, зоной анхарал татажа, ганса республикымнай хүнүүдые hонирхуулха бэшэ, холоhоо, хаа хаанаhаа хуушанай олдошогүй юумэнүүдые үзэхөө хүнүүд ерэхэл байгаа. Түсхай hонирхолтой юумэнүүд суглархал hэн гэжэ би бата мэдэнэб. Юундэб гэхэдэ, гуша гаран оноор Хяагта хотодо хүдэлжэ байхадаа, хэды гайхалтай юумэнүүдые ногоон жаахан базаар дээрээ хүнүүдэй худалдажа байхые хараад хорхойтодог байгаабиб?! Эхэнэр эрэ хоёрые хуушанай хубсаhаар зураhан (хай, Петр хаанай үеын хубсаhан хэш даа) хоёр үнгэтэ ваза абаhамни, мүнөөш тэдэмни номоймни шкаф дээрэ байдаг. Би энэ вазануудаа музейн нээгдээ hаа, бэлэг үгэхэл байгааб. Энэ минии тон удхатай, үрэ гарама бодол дурадхалые «Буряад үнэн» газетэмнай бэелүүлхын түлөө оролдоод үзэхэ бээз гэжэ найданам.

Бүхы орон соогоо ябажа байhан **перестройкомнай** торгон замдаа орожо, аласые зорибол, заатагүй hанаhан шүтэhэн найдалнай Шэнэ жэлэй урда тээ сагааханууд хирэ боргүй сэдьхэлhээмнай шэбшэгдэжэ гараhан хадаа заагүй дүүрэхэ бээз гэжэ юундэшьеб даа hанагдана. Тиигээш хадаа бага-сага саhа бударhан үдэртөөл адли зосоохи… буйгаатайл байна. Шэнэ жэлнай мэнэ hаяхан гараба гээшэ. Удаа дараалан, манай үндэhэтэнэй. Морин жэл гараха. Энэ жэлнай, бараглахада, hайн лэ жэл байлтайл даа! Морин гээшэмнай хүнэй эгээн ойро дүтын, ээндээ, гэр байрадаа үнэн сэхэ амитан ха юм даа. Адагуусанай энэ hайхан сэдьхэлдэнь зорюулhан хэды шэнээн уран зохёолнууд бии гээшэб! Үгы даа, Морин жэлнай, хараарайт, мандаа hайнаар лэ гаража ерэхэ даа! hонирхол дүүрэн, харюусалга дүүрэн жэлнүүднай гарахаа байна ха юм даа. Манай гүрэн түрэ арадай хэдэн мянган түлөөлэгшэнүүдээрээ Уласайнгаа, арадайнгаа хуби заяа шиидхэжэ, Кремлиин ордонгууд hүни үдэрөө мэдэхэе болёод байгаа ха юм. Гүрэнэймнай, Совет Союзаймнай түсэб-программа баталагдаа, Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Николай Иванович Рыжковой хэлэhэн элидхэлээр депутадууднай үгэ хэлэжэл гараа даа… Арадуудай түлөөлэгшэнэрэй үгын, ухаанай хурса гайхалтай. Нэгэндэ сэдьхэлээ ханажа hуун гэhээш, нүгөөдэнь үшөө саада тээнь, үлүү гоёор хэлэжэ байха юм. Эрхим дээдын публицистикэ гээшэмнай эндэл байна даа. Эдэнэй хэлэhэн үгэнүүд ямаршье роман, повестьнуудhаа үлүүл даа, уншангүй шагнаад, ухаа орожо байхаш. Одоол мүнөө үе сагай эрхим хүнүүд, бодото хүнүүд боложо тодорhон хүнүүд эдэл байна бшуу. Хүнэй түлөө хүсэлөө үгэхын ямар уряа, үндэр үгэнүүдые ажахытаяа холбоод хэлэнэ гээшэб! Зариманда атаархажа hууха юмэш. Манай талаhаа бэрхэ, бэлигтэй хүбүүдээ депутадта дэбжүүлжэ үшөөл хүсэд шадаагүймнай эли харагдажа байдаг лэ даа. Үнөөхил хуушан ёпоороо хараа абажа дэбжүүлhэлди даа. Мүнөө уеымнай Хуулиие мэргэжэлтэн, үндэр ехэ болбосорол абаhан хүнүүд барижа шадаха байна ха юм. Мүнөө болохоо байhан hунгалтануудта баhал шадангүй байжа зүдэрнэ аа гүбди гэжэ hанал түрэгдэнэ. Ниитэ арад зомнай энээхэн «таабари» зүб лэ таахые оролдохо байгаа. Теэд яахаб, хүн нэрээ нэрлүүлхэ тиимэш бэлэн хэрэг бэшэ ха юм даа. Торгон замаар дабшаhан перестройкоёол түргэдхэхын түлөө, хүсэhэн хүсэлөө нэгэдэжэ, hуурихаань хүдэлгэхэ бэшэ, түргэдхэхэ сагнай Шэнэ жэлэйнгээ шэнэхэн сэhаар уряалжа байна. Хэнш гэдэргээ буляалдахагүй. Буряад зон энэ болотороо нэрээ хухараагүйбди даа. Хухархашьегүй байхабди. Бэе бэедээ hайн hайханиие хүсөөд, Морин жэлдээ мордожо, патристическа хүсэлөө зангидажа ябаял даа!

«НОМГОН САГААН ЖЭЛ МОРИЛХОНЬ»

hүүлэй жэлнүүдтэ зомнай зүүн зүгэй арадуудай заншалта эмшэлэлгээр ехэ hонирходог боложо байна. Манай орондо, мүн хилыншье саагуур зүүн зүгэй эмшэлэлгын түбүүд эмхидхэгдэнэ, түбэд эмшэлгээр номуудшье хэблэгдэнэ. Эдэ бүгэдэhөө уламжалан, СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин Буряадай эрдэмэй түбэй медико-биологическа шэнжэлгэнүүдэй лабораториие даагша, медицинын эрдэмэй кандидат Э. Г. БАЗАРОНДО манай корреспондент Б. ДАМБАРИНЧИНОВ хэдэн асуудалтайгаар хандаhан байна.

— Эльберт Гомбожапович, ажалай ээлжээтэ жэл үнгэрбэ. Могой жэлэй хэды хатуушье hаань, Танай суг хүдэлдэг нүхэдэйтнай хэрэгүүд яhала урагшатай байгаа гэжэ бидэ уншагшадтаа дуулгаhан байнабди. Энээн тухай Та өөрөө юун гэжэ хэлэхэ байнат!

— Үнэхөөрөөшье, үнгэржэ байгаа Могой жэлнай ганса манай орондо бэшэ, мүн бүхы дэлхэйдэ хатуу жэл болоо гэжэ hананаб. Газар ехээр хүдэлхэ, hалхи шуурган бууха, үер болохо гэхэ мэтээр дэлхэймнай зондо элдэб муу тодхор болоhон лэ байна. Тиихэдэ арадуудай хоорондохи харилсаануудта элдэб муу үгэ гараха, шууялдаан болохо, зарим ушарта хюдалганшье болоо ха юм. Ехэ хатуу жэл болоо гэжэ hананаб.

Могой жэлэй хатуушье hаань, манай хүдэлмэриин дүнгүүд яhала урагшатай байгаа. Эльгэнэй үбшэ аргалдаг нэгэ эмнай СССР-эй Элүүрые хамгаалгын министерствын Фармакологическа комитедтэ баталагдажа, Москвагай арбаад клиникэдэ урагшатайгаар туршагдаад, Хабаровскын химико-фармацевтическэ заводто үйлэдбэрилэгдэхөөр үгтэнхэй гээшэ. Олон номууднай хэблэгдээ. «Онсор Гаадан дэрзод» гэжэ түбэд ном оруулагдажа хэблэгдээ. «Түбэд эмшэлэлгын эм домто ургамалнууд» гэжэ ном мүн лэ барлагдаhан байна. Түбэд эмшэ- [illegible] Нико- [illegible] ме- дицинын эрдэмэй доктор болоо. Ажунова Татьяна Александровна кандидадай диссертаци урагшатайгаар хамгаалаа. «Правда Бурятии» газетэдэ энэ эмшэлэлгэ тухай статьянууд толилогдоо.

— Үнгэрөөшэ намартаа ехэ [illegible] байнат…

— Түбэд эмшэлэлгэдэ компьютер хэрэглэлгын асуудалаар симпозиум эмхидхээбди. Дэлхэйн олон оронуудhаа эрдэмтэд суглараа hэн. Тэрэнэй материалнуудаар хоёр ном хэблэхэеэмнай, дэлхэйн олон оронуудта hонирхол татаа. Ондоо гүрэнүүдэй түбэд эмшэлэлгын түбүүд компьютер униинэй хэрэглэдэг юм. Бидэ энэ талаар гээгдэлдэ оронхойбди. Тиимэhээ энэ симпозиумай hүүлээр гээгдэлhээ гарахабди гэжэ найданаб.

Хитадай, Үбэр-Монголой эмшэдтэй, эрдэмтэдтэй дүтын харилсаа холбоо тогтоожо байнабди. Бидэ хэдэн дахин тиишээ ошожо ерээбди. Хитадайшье талаhаа хэлсээ баталхаяа түлөөлэгшэдынь ерэhэн байна. Саашадаа ганса түбэд эмшэлэлгые бэшэ, харин зүүн зүгэй бүхы арадуудай эмшэлэлгые шэнжэлхэ түсэб табигдана. Энэ талаар эрхэмнай үргэдхэгдэнэ. Жэшээлхэдэ, Улаан-Үдэдэмнай түбэд эмшэлэлгын түб нээгдээ. Тэндэ эм дом бэлдэдэг болоо hаа гэхэдэ, эм домдо ородог ургамалнууд хоморой болошоо. Саашадаа эм домто ургамалнуудые тариха хүдэлмэри ябуулхабди. Тингэжэ хүниие элдэб үбшэн хабшанhаа уридшалан hэргылхэ хүдэлмэриеэ бүри үрэтэйгөөр ябуулха аргатай болохобди. Манай заабаряар Онохойн, Улаан-Үдын городской 2-дохи больницануудта эмшэлэлгэ эхилэгдэнхэй.

— Манай уншагшадта юун гэжэ хүсэхэ байнат!

— Хүнэй эгээл дуратай амитан болохо номгон сагаан морин жэл морилхонь гээшэ. Тиимэhээ hайн жэл болохо гээд hанагдана. Могой жэлдэ хүсэлдөөгүй юумэнтнай морин жэлдэ бэелэг лэ, бултанай элүүр энхэ, жаргалтай hайхан ябахатнай болтогой гэжэ хүсэхэ байнаб.

ТҮРҮҮШҮҮЛДЭ — АЯЛГА МАГТААЛ

Хорхин районой Үдын совхозой ахалагша хониншон, Ажалай Алдар Солын гурбан шатын орденто Георгий Мархаевич БИМБАЕВТА

Үдын дабаанай үбэртэ
Үнинэйл суутай нүхэр юм.
Баруун Хасууртайн
бэлшэртэ
Бэлшээри-буусын эзэн юм.
Хүн сагаан хонидые
Хүщуурүулан үдхөөлтэ,
Хориин хонгор дайдые
Хотойло болгыт, үшөөшье!

Загарайн районой Онохойн дунда hургуулиин багша, СССР-эй арадай депутат Галина Самбуевна СТЕПАНОВАДА

Ерээдүймнай үетэнэй
Ехэ замые хараалнат.
Ажабайдалайнь зүргэдэ
Алдангүйгөөр хүтэлнэт.
Хүниие Хүн болгохо —
Хүнгэн бэшэ ажалдаа
Арадай депутат Самбуевна,
Амжалтатай ябыта!

Селенгинскын ЦКК-гай теплоэлектростанциин бригадир, СССР-эй Гүрэнэй шангай лауреат Алексей Дмитриевич ЖУЛЯБИНДА

Оршон нютаг дайдынгаа
Ой модоной баялигhаа
Гамтай наряар абаhандаа
Гүрэнэй шанда хүртэбэт.
Арба, хорин жэлнүүдтэ
Ашагтайгаар ажаллаад,
Олоной хүндын дээжэ —
Орден, медаль яларуулаат!

Уншагшадай hанамжанууд

ТҮРҮҮ ОНОЛ АРГА ХЭРЭГЛЭН…

СССР-эй Арадай депутадуудай хоёрдохи съездын хүдэлмэриин хойноhоо яhала анхаралтайгаар хаража, шудалжа байгааб. Тус Съездын заседанинуудай ехэнхи хубиие телевизорээр хараhан байнабди. Минии hанахада, хоёрдохи Съезд дээрэ ороной экономикын хүгжэлтые саашадань hайжаруулха, политическэ реформо бэелүүлхэ талаар урагшаа нэгэ горитой алхам хэгдэбэ гээшэ. Мүнөө дээрээ хүн зоноймнай ажаhуудал ба ажабайдал hайн гэхын аргагүй. Ушар тиимэhээ хүдөө ажахын продукци үйлэдбэрилхэ талаар түсэбтэ даабаринуудаа үлүүлэн дүүргэхэ гэжэ оролдохо ёhотойбди. Ажалдаа түрүү онол арга хэрэглэхэ, ажалай журам hайжаруулха, ажахын тоосоое, арендэ нэбтэрүүлхэ шухала гэжэ тоолоноб. Тиигэбэл, ажалдамнай амжалта ерэнгүй яаха hэм?

А. БУБЕЕВ,
Баргажанай районой Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой механизатор.

МОРИН ЖЭЛЭЭР АМАРШАЛХА ЗУУРАА

Могой жэлээ мордохуулжа, морин жэл угтажа байхадаа, тон дуратайгаар уншадаг «Буряад үнэн» газетынгээ хүдэлмэрилэгшэдые халуунаар амаршалаад, гуурhануудаа үшөөл ехээр «бүлюудэжэ», уншажа бахархамаар материалнуудые, нютаг нютагуудта боложо байhан hонинуудые мандаа саг соонь дуулгажа байхыетнай хүсэнэб!

Түрэл арадаймнай ёhо заншалнууд тухай, түүхын ба үндэhэн соёлдо хабаатай материалнуудые үшөөл олоор толилжо байгаа hаатнай, ехэл hайн hэн гэжэ захиха хүсэлтэйб. Мүн тиихэдэ «Түрэл хэлэмнай — түшэг хэшэгнай» гэжэ ниитэ гаршаг доро гансал hанамжануудые толилхоhоо гадна үнэхөөр туhатай, баримтата материалнуудые гаргажа байгыт гэжэ захинаб. Тэрэ тоодо үхибүүдтэ зорюулагдаhан багахан зохёолнуудай олоор гарадаг hаань, буряад хэлэнэй ба түрэлхи литературын багшанарташье туhатай, hурагшадшье дуратайгаар уншаха байгаа.

М. МИХАЙЛОВА,
бухгалтер.

ОРШУУЛГАНУУД ОЛОН

Үнгэрэгшэ намарhаа хойшо оронноймнай бүхы газетэнүүдтэ адли материалнууд илангаяа нэгэдэхи, хоёрдохи хуудаhануудта толилогдожо байгаа. Тодорхойлбол, тэдэ хадаа СССР-эй Верховно Соведэй хоёрдохи сессиин, СССР-эй Арадай депутадуудай хоёрдохи съездын хүдэлмэриhөө материалнууд болоно. Айл бүхэн, тэдэнэй тоодо бишье, республиканска газетэнүүдэйнгээ хажууда түбэй ямар нэгэн газетэ бэшүүлдэг байха. Тиимэhээ бүхы газетэнүүдые хаража hуухадаа, иимэ бодолдо ходо эжэлүүдгүй абтагшаб. Хүн бүхэмнай ородооршье, буряадааршье адли тэгшээр уншадаг гээшэ. Тиимэhээ гүрэн түрын хэмжээнэй суглаа хуралнууд дээрэhээ үгтэhэн материалнуудые ородоор уншахада, hурамхишье, ойлгосотойшье байгдадаг. Иигэжэ би гансаараа hанадаггүйб. Энээн тухай олон зонhоо дуулаа хүм. Сесси, съезд мэтэ суглаануудhаа материалнуудай гол түлэбыень лэ хуряангыгаар «Буряад үнэн» газетэдээ толилходо яаха юм? Бүхы юумэн тухайнь ород газетэнүүдhээ, радио болон телевизорhээ мэдэнэ ха юмбибди.

Д. БАЗАРЖАПОВА,
прибор бүтээлгын нэгэдэлэй хүдэлмэрилэгшэ.

— Манай ороной түүхэдэ 1989 он социально-экономическа тон шухала үйлэ хэрэгүүдээр баян жэл байба. Зоной бэеын элүүр энхые хамгаалха асуудал үеhөө үедэ эгээл шухала асуудалнуудай нэгэн ходоо байгаа. Элүүрые хамгаалдаг албанда мүнөө мүн лэ хубилган шэнэдхэлгэ бэелүүлэгдэжэ байна.

ЭЛҮҮР ЭНХЫЕ ҮРЕЭНЭБ

1990 онhоо эхилжэ, ажа[illegible] эрхилэлгын шэнэ оно[illegible] нуудые хэрэглэжэ хүдэ[illegible] дото хэмжээнүүд мана[illegible] баридэ абтахаар хараала[illegible] хай. Тогтоолон хэлэбэл, 25-[illegible] хын то[illegible] хүдэлдэг боложо, [illegible] өөhэдынгөө олоhон [illegible] хангаха гуримда ороходмнай гээшэ.

Мүнөө РСФСР-эй болон Буряадай АССР-эй, мүн нютагай Соведүүдэй арадай депутадта кандидадуудые дэбжүүлжэ байhан hонирхолтой үе байна. Медигүүдэймнай дундаhаа республиканска больницын хирургическа отделениие даагша, медицинын эрдэмэй кандидат, РСФСР-эй габьяата врач Е. Н. Цыбиковэй Октябрьска территориальна 808-дахи округhоо РСФСР-эй арадай депутадта кандидадаар дэбжүүлэгдээд байhаниинь hайшаалтай. Еши Нянюевич иимэ томо зиндаагай депутат болошоо гээшэ hаа, түрэл республикынгаа элүүрые хамгаалгын хүгжэлтэдэ горитой хубитаяа оруулжа шадаха хүн гэхэ байнаб. Иимэ нүхэрэйнгөө түлөө бидэ, медигүүд, hунгалтын үдэр дуугаа дуратайгаар үгэхэбди.

Үгынгөө түгэсхэлдэ нүхэр Е. Н. Цыбиковтэ РСФСР-эй арадай депутадаар заабол hунгагдахыень үнэн зүрхэнhөө хүсэхэ зуураа, танай газетын бүхы уншагшадые болон республикынгаа медигүүдые Шэнэ жэлээр халуунаар амаршалнаб. Элүүр энхэ зоболон хохидолгүй ябахыетнай үреэнэб. Бэе элүүр энхэ байбал, бүхы юумэн бүтэхэл байха.

В. БАЛЬЧИНОВ,
республиканска онкодиспансерэй ахамад врачай орлогшо.

Хорин найман жэлэй саада тээ ород хэлэнэй ба литературын багша Зоя Бадмаевна Будаева Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ Бурладай багшанарай институт дүүргэhэн намтартай. Тэрэ мүнөө Баргажанай районой Уланай дунда hургуулида хүдэлнэ. Тус hургуулида 49 багшанар 400 гаран үхибүүдые хүмүүжүүлжэ, hургажа байдаг юм.

Дүй дүршэлтэй үнинэй багша Зоя Бадмаевна хүдэлмэриин сүлөө сагай хэды бага байбашье hаань, коллективэйнгээ ниитын ажабайдалда эдэбхитэйгээр хабаадалсажа ябадагаараа ходо магтаалда хүртэдэг. Ажалай ветеран өөрынгөө хүдэлдэг hургуулиин партийна организациин секретаряар hунгагданхай. Тэрэ ниитын даабари hайнаар дүүргэнэ. З. Б. Будаева «Знание» бүлгэмэй лектор юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: үнинэй багша З. Б. Будаева.
С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ШЭНЭ ХАНГАЛГА ДУРАДХАГДАХА

— 1990 ондо республикымнай хүн зондо ямар шэнэ хангалганууд дурадхагдахаб гэнэ гүт? Энэ асуудалда харюусахын тула мүнөөдэр хэды хангалгын хэгдэдэг тушаа тогтолтой. Хүн зоной ажаhуудалай хэрэглэмжэнүүдые хангахын тулада 1989 ондо найман зуугаад янзын хангалга үзүүлhэн байнабди. Энэмнай хадаа Россин Федераци соо үзүүлэгдэдэг бүхы түхэлэй хангалгын 90 процентнь гээшэ. Зүгөөр энэ тоое бүришье олон болгохо хүсэлтэй аад, үйлэдбэриимнай хүсэн даб дээрэ багадана.

Үнгэрhэн жэлдэ бидэ түрүүшынхиеэ Улаан-Үдэ хотын ажаhуудалай үдэр үнгэргөөбди. Хотын дэбисхэр дээрэ оршожо байдаг бүхы предприятинууд энэ үдэртэ хабаадажа, бүтээн гаргадаг продукцияа хүн зондо харуулhан, худалдаhан, захилнуудые абаhан байна. Жэшээлхэдэ, оёдолоймнай предприятинууд бүтээhэн зүйлнүүдэйнгээ эрхим дээжэнүүдые харуулхаhаа гадна, захилнуудые абаа hэн. Тэрэ үдэр дүн хамта 17 мянган түхэригэй трикотаж хубсаhан, гутал элдэб түхэлэй, хубсаhа хунар худалдагдаhан байна. Тиимэhээ иимэ хэмжээ ябуулга байгша онhоо эхилжэ, квартал бүхэндэ үнгэргэхөөр хараалаабди.

Хэнэйшье мэдэhээр, hүүлэй үедэ магазинуудта хүнгэн промышленностиин продукци элбэг бэшэ болонхой. Тиимэhээ манай hалбариин бүтээhэн продукцида эрилтэ ехэ болоо. hая илангаяа моодно хубсаhанай аукцион үнгэргөөбди. Тэндэмнай халтар хара үнэгэнэй арhаар оёдоhон нэхы дэгэлнүүд хүрэрөө наймаанда гаргагдаа. Сэхыень хэлэхэдэ, манай республикын уран оёдолшод, модельернүүд шэнэ-шэнэ модельнүүдые зохёон гаргаха талаараа Росси доторoo дээгүүр hуурида ябадаг юм.

Тиихэдэ 40 гаран кооперативууднай хүн зонойнгоо эрилтэ хэрэглэмжэ хангахын түлөө яhала оролдоно. Тэдэнэй дундаhаа гэрэй амитадай арhа эд зөөри болгодог «Морозко», машинын гараж баридаг «Сибиряк» горитой мүнгэнэй ажал бүтээнэ. Энэ жэлдэ бидэ өөhэдөө арhа элдэхэ, будаха цех нээхэбди. Эгээл иимэ цех үшөө Түнхэндэ нээгдэхэ. Шэнэ жэлдэ дурадхагдаха шэнэ хангалганууд гэхэдэ, барилга-заhабарилгымнай управленидэ БРУ (бетон таргаха узел) гэжэ цех эмхидхэгдэхэ. Тэндэ хүн зоной захилаар түмэр-бетон зүйлнүүд бүтээгдэхэ юм. Гутал оёходоо, текстиль хэрэглэдэг болохомнай. Юундэб гэхэдэ, манда үгтэдэг арhанай шанарынь даншье hаа,ирагүй байна. Хүн зонhоо гомдол ороно.

Манай албанай улам хүгжэхэ ябадалда түүхэй эд дутана. hайн бүд хомор болошоо. Арhа шүрбэhэн тухай хэлсээнгүй, мэдээжэ. Ондоо тээhээ эрижэ абаха гэхэдэмнай, орондонь манда юу үгэхэбта гээд байха юм. Тиигэбэ ябашье аргаяа оложо, республикынгаа хүн зоной ажаhуудалай хэрэглэмжэнүүдые хангахые оролдохобди.

Н. ПЕРИНОВА,
республикын Хүн зоной ажаhуудалай хэрэглэмжэ хангалгын министерствын парторганизациин секретариин орлогшо.

1990 1990

ТҮРҮҮШҮҮЛДЭ — АЯЛГА МАГТААЛ

Буряадай оперо ба баледэй театрай дуушан, СССР-эй арадай артист Дугаржап Цыреновлч ДАШИЕВТА

Тайзан ехэтэ оперно
Табин жэлээ баралба.
Бэлиг ехэтэ дуушадаа
Буряад орон ёhолбо.
Арадай артист Дугаржап
Америкэшье зорёо hэн,
Үшөө холын оронууд лаб
Уян дуунь хүлеэнэл!

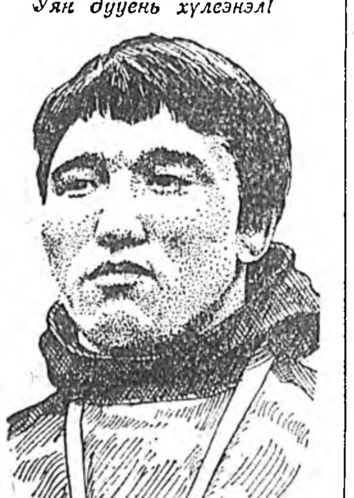

Бүхэ барилдаагаар дэлхэйн чемпион, СССР-эй спортын габьяата мастер Борис Дугданович БУДАЕВТА

Байса үндэр Баргажамнай
Байгал далайн түшэг лэ.
Будаев баатар хүбүүмнай —
Буряад арадай омог лэ.
нан шэлдэг наhандаа
урбан түбидэ суурхабаш.
Габьяата мастерай зэргэдэ
Гүрэнэй Гимнээр
цуулбаш!

Урилдаагаар СССР-эй суглуулагдамал командын бүридэлдэ ородог, СССР-эй ба дэлхэйн чемпион, спортын уласхоорондын классай мастер Татьяна Васильевна ПОЗДНЯКОВАДА

Яабалан шэлын hалхинцуу
Ярahан гуранай гүйдэлдэл,
Ябадал түргэн зүргэшни
Яруунahaа эхитэй даа.
Урилдаанай харгыда
Урилдадаг хэбээрээ
Уласай ехэ hорёондо
Урагшатайл ябаарай!

Зурагуудынь Р. АБИДУЕВАЙ
Шүлэгүүдынь Б. ЖАНЧИПОВАЙ.

МАНАЙ ШАНГУУДТА ХҮРТЭГШЭД

1989 оной эхиндэ «Буряад үнэн» газетын редакци «Манай үеын хүн» гэhэн ниитэ гаршагтай очеркнуудай конкурс соносхоо бэлэй. Түс конкурсын дүнгүүд hаяхан соrсологдожо, шангууд эзэнүүдээ олобо.

Нэгэдэхи шан «Үүрэй солбоноор...» (24/III) гэhэн очеркын түлөө Сэлэнгын райондохи Холбоолжоной нүүрhэнэй уурхайн хүдэлмэришэн Чимитцырен Санжиевта олгохо гэжэ шиидхэгдээ.

Конкурсын хоёрдохи шанда журналистнууд Николай Шабаевай «Сагаан сэдьхэл», Галина Дашеевагай «Аза талаан» (21/IV) — очеркнууд хүртэбэ.

Журналист Цырендулма Доногойдо — «Үхибүүдни... минии үхибүүд...» (14/XII). Буряадай Телевидени болон радио-дамжуулгын талаар гүрэнэй комитедэй диктор Цырен-Ханда Дашиевада «Мэндэ hайн ябаад лэ...» (23/XI) гэhэн очеркнуудай түлөө гурбадахи шангууд олгогдоо.

«Буряад орон-89» гэhэн фото-зурагуудай конкурсын дүнгүүд мүн лэ соrсологдоhон байна. «Бааюу-бааюу-бааюухан...» (4/III) гэhэн фото-зурагай түлөө фотожурналист Жаргал Халбазыковта (Улаан-Үдэ) нэгэдэхи шан олгохо гэжэ тодорхойлогдоо. «Буряад басаган» (9/V), «Үбэлэй хүйтэн агаарта» (2/XII) гэhэн фото-зурагуудые толилуулhан Борис Дарханов (Аха), Олег Батоев (Улаан-Үдэ) гэгшэд хоёрдохи шанда хүртэбэ.

Фотожурналистнууд Владимир Матвиевскидэ (Улаан-Үдэ) —«Хаб загаhан» (20/1), Михаил Лаврентьевтэ (Загарай)—«Тохорюун ба галуунууд» (14/XII), Сергей Балдуевта (Улаан-Үдэ) —«Шубууд, шубууд...» гэhэн фото-зурагуудайнь түлөө гурбадахи шан олгогдоо.

Үнгэрэгшэ жэлэй фото-конкурсдо хабаадагшад гол түлэб байгаали, ажалшадай амаралта харуулhан зурагуудые эльгээгээ. Энэ жэлдэ Буряад ороной хүн зониие ажалайнь үедэ, үйлэдбэри дээрэнь, ниитын уялгануудые дүүргэжэ байхадань уран гоёор, үнэн зүбөөр харуулhан фото-зурагууд олоор редакцидамнай орохо бээ гэжэ найданабди.

Соносхоhон конкурснуудтамнай хабаадажа, ооhэдынгөө зохёолнуудые, фото-зурагуудые эльгээhэн бүхы нүхэдтэ баяр хүргөөд, саашадаашье манда эдэбхитэйгээр бэшэжэ, зурагуудаа эльгээжэ байхыетнай уряалнабди.

«Буряад үнэн» газетын редакци.

АМАРШАЛНАБДИ!

Шэнэ жэлэй урдахана түбэй газетэнүүд баяртай мэдээсэл асарба. Ушарынь хадаа Литература, искусствын, мүн архитектурын талаар Ленинскэ болоод СССР-эй Гүрэнэй шангуудые олгодог СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи комитедэй бүридэл шэнээр баталагдаhан байна.

Тэрэнэй ёhоор М. Горькиин нэрэмжэтэ РСФСР-эй Гүрэнэй шангай лауреат, Буряадай арадай поэт Николай ДАМДИНОВ СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй шиидхэбэреэр дурсагдагша комитедэй уран hайханай литературын секциин бүридэлдэ совет ороной элитэ мэдээжэ оюун бэлигтэнээр хамта оруулагдаhан байна.

Арадайнгаа алдарта поэдэй харюусалгатайшье, хүндэтэйшье бүхэсоюзна хэмжээ ябуулгада хабаадалсаха болоhон үндэр этигэл найдабарида хүртэhэнтэйнь дашарамдуулан халуунаар амаршалаад, уншагшадайнгаа зүгhөө Николай Дамдиновай зохёохы хэрэгтэ ехэ амжалтануудые хүсэнэбди!

БУРЯАДАЙ СПОРТЫН ЛАУРЕАДУУД

Үнгэрэгшэ жэл манай Буряад ороной спортсменүүдтэ ехэ урагшатай байба. Спортсменүүднай дэлхэйн чемпионадуудта, уласхоорондын, бүхэсоюзна болон бүхэроссин мүрысөөнүүдтэ хабаадахадаа, ехэ илалта түйлажа. Совет оронойнгоо соло дуудуулаа, магтаал түүрээгээ.

Буряадай АССР-эй газетэнүүдэй, Телевидени ба радио-дамжуулгын гүрэнэй комитедэй редакцинуудай спортивна журналистнуудай Шэнэ жэлэй урда тээхэнэ үнгэргэдэг заншалта асуултын дүнгүүдээр 1989 оной республикын эрхим бэрхэ арбан спортсменүүд, эгээл эдэбхитэй hайнаар хүдэлжэ шалгарhан тренернүүд тодоруулагдаба.

Эдэмнай хэд бэ гэбэл, Борис Будаев, Татьяна Позднякова, Андрей Захряпин, Валерий Лысенко, Сырен-Доржо Халтанов, Сергей Леонов, Александр Кривоносов, Ирина Перунина, Лариса Николаева, Дугар Жамсуев ба Станислав Гараев гэгшэд болоно. Тэдэнэр хаана ямар мүрысөөндэ амжалта түйлаа юм гэжэ тобшохоноор хөөрэе.

1. Улаан-Үдын гарнизоной сэрэгэй алба хаагша, уласхоорондын классай спортын мастер **Борис Будаев** аяар 32-той болоошье hаа, СССР-эй суглуулагдамал командын бүридэлдэ hууриия эзэлhээр. Дүрэ буляалдалгын барилдаагаар сентябрь hарада Швейцариин Мартини хотодо дэлхэйн түрүү hуури эзэлхын түлөө мүрысөөндэ онсо шалгаржа, дэлхэйн чемпион болобо! Энээнэйнь түлөө тэрээндэ «СССР-эй спортын габьяата мастер» гэhэн нэрэ зэргэ олгогдоо. hүүлээрнь Япон болон Урда Корейдэ үнгэргэгдэhэн уласхоорондын мүрысөөнүүдтэ илажа гараба. Эдэ үдэрнүүдтэ Б. Будаев США-да дэлхэйн ба Олимпиин наадаанай чемпионуудай хабаадалгатай асари ехэ мүрысөөндэ мүнгэн медаляар шагнагдадаг байна.

2. Сэрэгэй алба хаагша, уласхоорондын классай спортын мастер **Татьяна Позднякова** Норвегиин Ставангер хотодо кроссой урилдаанда хабаадахадаа, командна тоосоогоор илажа, дэлхэйн чемпионой нэрэ зэргэдэ гурбадахаяа хүртэбэ. Хүнгэн атлетикээр дэлхэйн Кубогта хүртэхын түлөө Испаниин Барселоно хотодо үнгэргэгдэhэн мүрысөөндэ 3000 метрэй зайда 8 минута 49,42 секунда саг харуулжа, Великобританиин Ион Муррей гэгшэдэ гартажа, хоёрдохи hуури эзэлhэн байгаа. Кисловодскдо кроссой урилдаанда 5000 метртэ, Горький хотодо хүнгэн атлетикын урилдаанда 3000 метртэ (8.47,0,1 минута), 5000 метртэ (15.16,37 минута) илажа, СССР-эй чемпионка болоо. Тиигэжэ Т. Позднякова Совет ороной чемпионой нэрэ солодо долоодохёо хүртэбэ бшуу.

3. Улаан-Үдын ЛВРЗ-гэй вагоной кузовай цехэй модошо дархан, СССР-эй спортын мастер **Андрей Захряпин** («Динамо») дүрэ буляалдалгын барилдаагаар дулиишүүлэй дунда Шэнэ-Зеландида үнгэргэгдэhэн дэлхэйн чемпионадта илажа, алтан медаляар шагнагдаа. Классическа барилдаагаар Ташкент хотодо СССР-эй түрүү hуури эзэлхын түлөө мүрысөөндэ шалгаржа, ороной чемпионой нэрэ зэргэдэ дүрбэдэхёо хүртэhэн байха юм.

4. Улаан-Үдын 7-дохи СПТУ-гай 17-той hурагша, СССР-эй спортын мастер **Валерий Лысенко** («Динамо») hур харбалгаар СССР-эй түрүү hуури эзэлхын түлөө Брест хотодо болоhон мүрысөөндэ гурбадахи hуури эзэлжэ (332 очкотой), бронзо медаляар шагнагдаа. Тренер Леонид Халудоровай hурагша залуушуулай бүхэсоюзна III наадаанда илаhан, залуушуулай дундаhаа ороной чемпионадта 50 метрэй зайhаа харбахадаа, 341 очко тудажа, СССР-эй рекорд тогтоогоо. СССР-эй чемпионадта М-1 упражненеэр 1327 очко тудажа, уласхоорондын классай спортын мастерай норматив дүүргээ hэн. Мэнэ hаяхан Афина хотодо болоhон Европын үбэлэй чемпионадта хабаадаба.

5. «Динамо» бүлгэмэй түлөөлэгшэ, спортын мастер **Сырен-Доржо Халтанов** дүрэ буляалдалгын барилдаагаар Махачкала хотодо үнгэргэгдэhэн СССР-эй түрүү hуури эзэлхын түлөө мүрысөөнэй түгэсхэлэй уулзалгада Ереванай Гнел Меджлумянда очкогоор диилдэжэ, мүнгэн медаляар шагнагдаа. Гадна тэрэ Ирагай түрүү hуури эзэлхын түлөө мүрысөөндэ эгээл хүнгэн шэгнүүртэ илажа гараба, Венгридэ, Монголдо үнгэргэгдэhэн уласхоорондын ехэ наадануудта Халтанов шангай hууринуудые эзэлhэн байна.

6. Загарайн районой Шэнэ-Бэрээнэй больницын физкультурын методист, спортын мастер **Сергей Леонов** (профсоюзуудай спортын бүлгэм) Латвиин ССР-эй Талси хотодо СССР-эй Кубогта хүртэhэн, тиихэдээ Советскэ Союзай хоёр рекорд тогтооhон, hаяшаг СССР-эй түрүү hуури эзэлхын түлөө мүрысөөндэ хоёр мүнгэн медаляар шагнагдаhан байха юм.

7. Багшанарай институдай физическэ культурын факультедэй 1-дэхи курсын студент, спортын мастер **Александр Кривоносов** Франциин Сен-Назер хотодо уласхоорондын мүрысөөндэ хабаадаhан, Польшын суута тренер Феликс Штаммай дурасхаалда зориулагдаhан уласхоорондын заншалта арбадахи наадаанда илаhан, Москва шадархи Подольск хотодо үнгэргэгдэhэн СССР-эй Кубогта хүртэхын түлөө мүрысөөндэ бронзо медаляар шагнагдаhан намтартай.

8. Улаан-Үдын 6-дахи интернат hургуулиин 11-дэхи классай hурагша **Ирина Перунина** аха наhанай эдиршүүлэй дунда хүнгэн атлетикээр СССР-эй түрүү hуури эзэлхын түлөө мүрысөөндэ 3000 метрэй зайда илаhан, 1500 метртэ бронзо медальда хүртэhэн байгаа.

9. Багшанарай институдай студентка спортын мастер **Лариса Николаева** биатлоноор РСФСР-эй чемпион болоhон, залуушуулай үбэлэй бүхэсоюзна нэгэдэхи наадануудта илаhан байха юм.

10. Эндэ хоёр хүн гараба. Барилдаашан **Дугар Жамсуев** хүнгэн атлет **Станислав Гараев** хоёр адлирхуу байдалтай. Д. Жамсуев эдиршүүлэй дундаhаа бүхэроссин наадануудта илаhан, Софида уласхоорондын мүрысөөндэ шалгарhан байгаа. С. Гараев СССР-эй түрүү hуури эзэлхын түлөө мүрысөөндэ дабалтануудтай 1500 болон 2000 метрэй зайда илаба.

Тренернүүдэй дундаhаа **Г. Н. Махутов, В. Д. Домнин, В. М. Сыдеев** гэгшэд илангаяа hайнаар хүдэлөө гэжэ тэмдэглэгдээ.

Б-М. ЖИГЖИТОВ.

hурагшадай үбэлэй амаралтын үедэ бидэ хэдэ хэдэн хэмжээ ябуулгануудые үнгэргэхэбди. Эхилhэн жэлэй январиин 9 болотор Шэнэ жэлые угтамжын hайндэрнүүд үнгэргэгдэхэ. Тиихэдээ hайндэрэй ёлкодо элдэб тээhээ үхибүүдые урихабди. Жэшээлбэл, Улаан-Үдын хүүгэдэй байшангуудай үншэн үхибүүдтэ hайндэрэй гоё hайхан наадан эмхидхэгдэхэ.

ҮХИБҮҮДЭЙ УРМАНДА

Гадна республикын районуудта оршодог хүүгэдэй байшангуудhаа хүбүүд, басагадые hайндэртөө урихабди. Тэдээндэ Сагаан Өбгөн бэлэгүүд — амтатан, алим жэмэс, шэхэр элбэг эдеэн барюулагдаха юм. Тэрэшэлэн харадаггүй, үлбэр бэетэй басагашуулшье уригдана.

Үбэлэй амаралтын үдэрнүүдтэ Пионернүүдэй ордонгой кружогууд ба секцинүүд хүдэлхэ. Манай секцинүүдэй гэшүүд хэдэн мүрысөөнүүдтэ хабаадалсаха юм. Жэшээлбэл, самбо барилдаагаар Красноярск, Орел хотонуудта hурагшадай дунда үнгэргэгдэхэ мүрысөөнүүдтэ манай спортсменүүд хабаадалсаха.

Энээнhээ гадна кинофильмнүүдтэ, зүжэгүүдтэ, оперо болон баледүүдтэ үхибүүдые эмхитэйгээр абаашажа байхабди. Манай ордонгой «Сурхайн захирhаар...» гэжэ драматическа кружогой гэшүүд үетэн нүхэдтөө хэдэн зүжэг харуулха.

Г. ПЛУТТ,
Пионернүүдэй городской ордонгой директор.

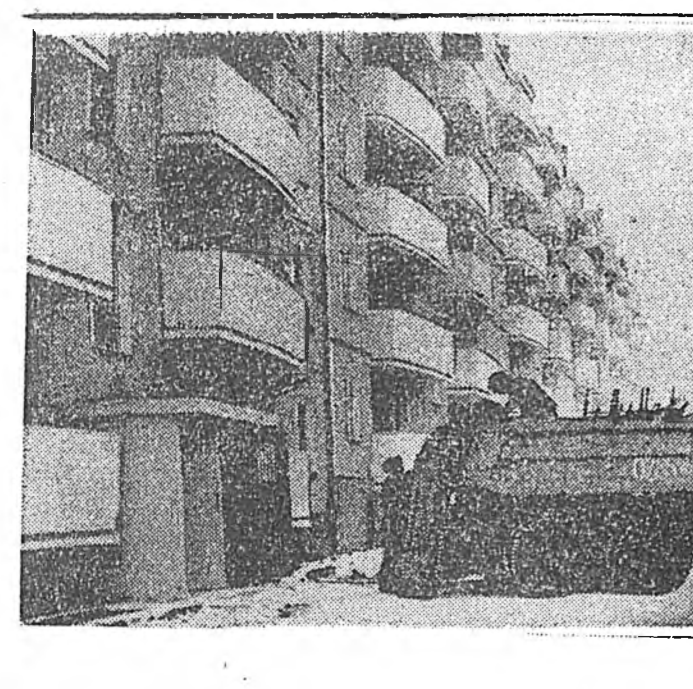

БАЯР ДЭЭРЭ БАЯР

Пирогозой үйлсэдэ оршоhон кондитерскэ фабрика шадар баригдаhан байрын гэрэй хажууда үнгэрhэн жэлэй хуушаар ехэ хүлгөөтэй байгаа hэн. Ушарынь гэхэдэ, гүрэнэй комиссида тушаагдаhан энэ шэнэ гэрые хүн зон толложо байба ха юм. Эд бараа тээhэн ашаанай, хүнгэншье автомашинанууд олоор ерэнхэй. Шэнэ байратай болоhон эзэдынь, хүүгэдыньшье баяртайнууд бараагаа гэртээ оруулна. Гурбадахи подъезд руу бараагаа оруулжа байhан хэдэн хүнүүдтэй танилсанабди. Тэдэнэрэй нэгэн наhанай амаралтада гараhан Валентина Ивановна Степанова бэлэй.

— Эндэ гурбан таhалгатай гэртэ орообди. Таhалгануудынь, кухнинь яhала ехэнүүд. Хүрьгэнэйнгөө бүлэтэй суг hуудагбди. Газаа хүйтэндэ байнхаар, гэрыемнай орожо харыт, — гэжэ тэрэ маанадые уриба.

В. И. Степановагай басаган үүдэеэ нээжэ, бидэниие оруулба. Гэрэй эзэн эхэнэр бүхы таhалгануудаар ябажа, байраяа харуулна. Үнэхөөрөө, таhалгануудынь уужам, hаруул.

— Обой-саарhануудынь яhала зохидхон. Барилгашад hайн шанартайгаар барихые оролдоо,— гэжэ барилгашадые тэрэ магтана.— Сонхо, үүдэнүүдынь hайнаар hуулгагданхай. Болбосон түхэлтэй иимэ гэртэй болохые унинэй хүсэгшэ hэмди. Энэмнай одоошье хүсэлдэбэ гээшэ. Локомотив-вагон заhабарилгын заводой шэрэм шудхалгын цехтэ кранай машинистээр хүдэлөөд, наhанай амаралтада гараа hэм. Мүнөө ашанараа харалсажа байнабди,— гэнэ.

Таhалга соогуур ябахадаа, шала дээгүүр табяатай сагаан хашарhан мүнгэнүүдые хараад гайхаhыемни обёороод, Инна басаганиинь иигэжэ хэлэнэ:

— Шэнэ гэртэ ороходоо, шала дээгүүр мүнгэ сасаха гээшэ унинэй ёhо гурим юм. Түрүүшын айлшад эрэ хүнүүд байхадаа, hайн гэдэг. Оо, таанад, хүбүүд, түрүүшын айлшаднай ха юмта, яагаа hайн юм, — гээд тэдэ хүхинэ.

Гэрэй эзэдтэ hаалта хэхэгүйн тула энэ гэртээ аза жаргалтай, ажана тэнюун, hайн hайхан hуухыень хүсөөд, гараа hэмди. Газаа гарахадамнай автомашина бүри олоор ерэнхэй, хүн зон хүл хөөрсэг боложо, ашаагаа түргэн буулганад. Проектно-барилгын «Бурятгражданстрой» нэгэдэлэй барилга-хабсаралгын 1-дэхи управлениин барилгашад энэ гэрые барижа, тэдэнэртэ Шэнэ жэлэй бэлэг болгон бариба бшуу. Бүхыдөө 140 айл энэ гэрые толлоhон байна.

Д. АМОГОЛОНОВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: байрын шэнэ гэр; шэнэ гэрэй түлхюурнүүд барюулагдана; Инна Степанова шэнэ гэр соогоо.

В. ГАРМАЕВАЙ фото-зурагууд.

ПРАВДА БУРЯТИИ
Мүнөөдэрэй номерто

Совет арадта КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ М. С. Горбачевой хандалгаар мүнөөдэрэй номер эхилнэ.

Шэнэ жэлээр Буряад оронойнгоо хүн зониие Будамшуу шүлэгөөр амаршална.

РСФСР-эй, Буряадай АССР-эй болон нютагай Соведүүдэй арадай депутадуудта кандидадуудые дэбжүүлгэ Буряад орон доторнай үргэлжэлhөөр. Мүнөөдэрэй номерой нэгэдэхи хуудаhанда ажалша коллективүүдэй hунгалтын урда тээхи суглаануud тухай мэдээсэлнүүдэй суглуулбари үгтэбэ.

Шэнэ жэлэй номерые бэлдэжэ байхадаа, жэлэй туршада үнеэн бүриhөө 5 мянган килограмм hү haahан түрүү hаалишад тухай хөөрэлдөөн гараба. Республикын түрүү hаалишадай жэшээгээр Мухар-Шэбэрэй районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой hаалишад үнгэрhэн жэлдэ 5 мянгатанай тоодо ороhон байна. Энээн тухай газетын хоёрдохи хуудаhанда материал үгтэбэ.

«Баяртай, ТО-11» — Байгал-Амарай Буряадай участогта тоннельнүүдые малтаhан тоннельнэ 11-дэхи отряд эдэ үдэрнүүдтэ хүдэлмэриеэ дүүргэбэ. Энэ отряд тухай газетэ материал мүн лэ энэ хуудаhанда толилоо.

Будамшуу

ХОРГОДОХО САГ БЭШЭ!

НЕДОНДО — 1990 оной гарахалаар, амаралтада гаража, үтэлhэн яhаа амаруулха гэжэ шиидэhэн хүм. Ганса хүндэ шүтэн hүгэдэлгын үедэ Гургалдайн гурбан сэсэн, Алсагар Мархай үбгэн абамни шэнэ байдалай түлөө тэмсэhэн, тэрээндэ hаад ушаруулагшадые булад гууйhаараа нилээхэн «хадхаhан», бодото нюурыень элишэлhэн ааб даа.

hаяхан «Хоргодоо гүш, Будамшуу?» гэhэн бэшэг намда ерэбэ гээшэ. Авторынь Д. Аюшеев Зэдэhээ бэшэнэ. Удхыень хуряангыгаар хэлэбэл, иимэ юм; **хубилган шэнэдхэлгын хурса эрилтые даахагүй байгаад лэ, хойшоо гарашоо гүш, хоргодоо гүш, эсээ гүш, сусаа гүш** гэжэ намдаа тодорхой асуудал табиба.

фельетон бэшээд, нэрээ нюунгүй, гараа моторлоод, уншагшаднай өөhэдөө бэшэдэг болог лэ гэжэ хүсэгдэhэн байгаа.

Тэзд... Урданаймнай юумэ үшөөл ула болоодүй байна

Тэзд тэрээнhээшье болохоор намайе зэмэлhэн үгэнүүдые дууллажа, нилээдгүй зузаарhан шэхэтэй, тархиингаа булсуутай болотор таhа сохюулаадшье сухаряагүй ябаhан Будамшуу аабзаб даа.

Амаралтада гараха гэжэ шиидэhэн ушар шалтагаанаа газетэдэ толилогдоhон бэшэг соогоо хэлээ hаабзаб даа. Ушарынь гэхэдэ, hанаhанаа сэхэ хэлсэдэг сагай мандажа байхада, Будамшуугай арааар хоргодонгүй, ажабайдалдамнай үзэгдэжэл байдаг муу мууxай юумэтэй, албан хойрог ябадалтай, аралжаа наймаа үүсхэгшэдтэй урдынхидаал адли ташуур бараад, ажалша зониие арбагайдажа байха дуратайшуултай тэмсэжэ, тэдээн хэбэртэй даа. Ганса хүндэ шүтэн hүгэдэлгын жэлнүүдтэ хаа хаанагүй «хара хирээнүүдэй» хаагалаан үдэр hүнигүй соностожо, хаража дахажа ябаhан хэбатайхан хүбүүдэйнгээ хамалганда орожо, мүр улагүйгөөр үгы болошодог сагай үедэ бишыхан ягодануудай, ежовуудай, беринүүдэй замбууралдаанай үедэ hүнэhэ hүлдынгөө дэгдэшэтэр айhан үедэшье өөдөө үлыжэ, нара хараагүй ябаhан хүн зоной нюурган үшөөл тэниигээдүйл гээшэ аабза. Нэрээ табяад, фельетон бэшэжэ, түрэл буряад газетэдээ бэрлуулхаяа зүрхэлдэггүй, үнөөхил Будамшууе хүлеэгээд hуудагыень ондоогоор яажа тайлбарилхабши?

Хубилган шэнэдхэлгын долгин гэдэргээ мухарихаа болёо гэжэ найдахаар агша. Тиимэhээ айха эшэхэ юумэ байхагүй. Бэшэгты, хүндэтэ уншагшад! Урагшаа тэгүүлhэн уладые хойшонь татадаг болдисолди юумэн манай ажабайдалда дүүрэн ушарна. Тэдэнэй улаан нюурые улад зоной урда гамгүй элишэлхэ хэрэгтэй. Мүнөө хоргодохо саг бэшэ!

Өөр тухайдаа хэлэбэл, амаралтада гараад, пенсиеэ шэнгээжэ, пеэшэн дээрээшье ходо хэбтэжэ би байхагүйб. Сэлмэг, бүрхэгшье үдэр hаань, хамаагүй, залуугайхяа hананhанан, хулhан тулгуураа барижа, хурдан мориндоо мордожо, энэ ехэ тэмсэлдэ оролсодог болохо болоо ха гэжэ шиидэбэб. Гэхэ зуура, хүндэтэ Д. Аюшеев, өөрөөшье пенсидээ садаад hуунгүй, уран хурса фельетон бэшэхээр аабта даа.

«Али тулмаашатайхан болохолоороо, түрэл «Буряад үнэнhөө» тэрьедэхэ, талиихэ гэбэ гүш! Ехэнхидээ «Правда Бурятии» газетын хуудаhанууд дээрэл дайралдадаг болонхойш»,— гэжэ Д. Аюшеев голхорно.

Сэхыень хэлэбэл, «Правда Бурятии» газетын корреспондентээр намайе хэншье уряагүй юм. Би энэ газетэдэ өөрөө наhаараашье бэшэжэ үзөөгүйб. Минии нэрээр нэрэ хээд, «Правда Бурятии» газетынхид аашална гэжэ дуулагшаб. Энэ газетэдэ гарадаг Будамшуугай нэрэ минии үнэн нэрэ бэшэ гэжэ сэхэ руунь мэдүүлхэ саг ерээ.

Анхан «Правда Бурятии» газетэдэ энэ нэрын гараhыеш мэдээдүй ябахадам, хуушанаймни танил, «Буряад үнэнэй» унихэнэй уншагша, хүдөө бэшэгшэ үйлсэдэ намтай уулзаад:

— Тамнай яасагааба гээшэбта? Хэрээhэ зүүбэ гээшэгта? —гэhэн юм. Хүндэ хара хүсөөр хэрээhэ зүүлгэдэг хаанта засагай үеын мүр улашье үгы болонхой hэмнай даа. Зүгөөр хүнhөө зүбшөөл асуунгүй, нэрыень булимтаржа байжа аашалдаг журналистнуудай hэшхэл хайшаа байгаа юм ааб?

Зай, хүндэтэ уншагшад, гараад байhан Шэнэ жэлэй бороhо дээрэ сэхэ бүхэеэ таанартаа дуулгаба гээшэб. Хамтынгаа хэрэгтэй түлөө хамтаараа оролдодог болоё!

Амаршалагша БУДАМШУУ.

Кино, театрнуудта

РУССКИЙ ТЕАТР ДРАМЫ
2 января — Новогодние елочные представления — в 10, 12-30, 15-30,
»ДРУЖБА«
Фантазеры — в 10, Две стрелы — в 12, 14, 16-10, 18-10, 20-10 (удл.).
«РОДИНА»
Дружок веселого бесенка — в 10, 16, Хон Гиль Дон — в 12, 14, 18-10, 20, 21-50.
«ПРОГРЕСС»
Красный зал — Две стрелы — в 10, 12-20, 14-20, 16-20, 18-20, 20-20, Зеленый зал — Проводник — в 9-40 11-30, 13-20, 15-10, 17, 18-50, 20-40, 2 января в 11-30— мультфильмы.
«ЭРДЭМ»
Лиловый шар — в 9-40, 11-10, 12-40, 14-10, Сэр — в 15-50, 17-30, 19-30, 21-20.
«ОКТЯБРЬ»
Мультфильмы — в 9-40, 11-20, Две стрелы — в 12-40, 14-30, Однажды в Америке (3 серии) — в 16-20, 20-10.
«ВОСТОК»
Князь Удача Андреевич — в 15-30, Брак по-итальянски — в 17, 19, 21.
«БАЙКАЛ»
2 января — После дождичка, в четверг — в 16, Побег — в 18-30, 20-30.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: индекс 670000

УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23 редактор —2-50-96, приемная —2-54-54, зам. редактора —2-68-08, зам. редактора —2-62-62, отв. секретарь —2-50-52, секретариат —2-66-76; отделы: партийной жизни и пропаганды —2-60-91, 2-56-23; промышленности и строительства —2-61-35, сельского хозяйства —2-64-36, 2-63-86; советского строительства и быта —2-69-58, культуры и школ —2-60-21, 2-57-63, информации —2-34-01, переводов —2-54-93, писем и селькоров —2-67-81, корректорская —2-33-31, выпускающие —2-35-95; собственные корреспонденты: п. Баргузин —91-1-44, Северобайкальск —35-73, п. Хоринск —55-6-99.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли. г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 31. Н-00803. Заказ № 1. Индекс 04613.